

*"Α βόλις τόρα τίσπρα σου και τὰ μαλαματένια σου,
 Έννοια σου,
 Θάρσῃ καιρός ποῦ θά θρηνησῇ.
 Ποῦ θά σταθῆς στό μνήμα μου νῆ πῆς ἕνα παράπονο,
 Κι ὄπιο
 Θά μ' ἔβρης ὄσο κι ἂν ποῆς.*

*Πᾶρε φωτιά, και κᾶψε με, κι ἀντάμα μὲ τῆ στάχτη μου
 Τῆχτι μου
 Μῆς σὲ πελάγη νὰ σκορπᾷς,
 Νῆ μὴ σὲ βεθῆ τὸ κοῖμα μου, μαριόλα μου Παιριώτισσα.
 Ρώτησα,
 Και μοῦπαν ἄλλον ἀγαπᾷς.*

ΠΑΤΙΝΑΔΑ

*Τώρα ποῦ ἡ νύχτα πύκνωσε και γέρνει τὸ φεγγάρι,
 Ποῦ ἐν' ἀγῶρι ξαγρυπνάει γιὰ τὸ χατίρι σου,
 Ποῦ τὸ σκοτάδι ἡ γῆς φορεῖ κι ὁ οὐρανὸς τῆ χάρη,
 Ἐβγα φεγγαροπρόσωπη στό παραθύρι σου.*

*Ἐβγα και γλυκοπέσεις λουλούδια μαγαμένα,
 Κι ἂν ἔχης στάλα πονοσιὰ μὲς στήν καρδουλά σου,
 Δυήσου με, και δόσηνα σὲ χεῖλη διψασμένα,
 Ν' ἀνασπῆθῶ σὲ λούλουδο μὲ τῆ δροσοῦλα σου.*

*Ἡ θάλασσα τῆ γῆς φιλεῖ, και εἰς τίς τίς τῆ γῆ,
 Κ' ἐγὼ μονάχα δὲ φιλῶ τὰ δυὸ χειλάκια σου.
 Μὲ χίλια ἀστέρια ὁ οὐρανὸς, κ' ἐγὼ χωρὶς ἀστέρι !
 Σκοτάδι ἡ γῆς, κ' ἐγὼ χωρὶς τὰ δυὸ ματάκια σου.*

*Κατέβα και περπάτησε, Νερῶίδα, μὲς σὲ σκοτῆ,
 Και μίλησέ μου, νὰ θαρρῶ πῶς ἀναστήθηκα.
 Πῆς μου τὰ λόγια τὰ γλυκὰ ποῦ πρωτοῦλεῖ ἡ Νιότη,
 Κι ἂς ἀπεθάνω ἀκούγοντας πῶς ἀγαπήθηκα.*

ΑΡΙΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΥΤΑΛΗ

Γ'.

Ἀγαπητέ μου Ταγκόπουλε,

Λοιπὸν ὁ κ. Ι. Γεννάδιος λάλησε.
 Ὁ κ. Ι. Γεννάδιος τὸ ἴδιο ἔκανε και πρὸ δυὸ
 τρία χρόνια. Μῆς ἀπὸ τὴν καταχνιὰ τὴν προγονι-
 κή, ὅπως πάντα, τέλιωνε τότες ἕνα του ἄρθρο μὲ
 μιὰ ἀρχαία τραγικὴ ἀποστροφή. Κ' ἦν με φάγεις
 ἐπὶ ρίζαν, ἔλεγε ἕνα προγονικὸ κλήμα σ' ἕνα προγο-
 νικὸ τράγο, Κ' ἦν με φάγεις ἐπὶ ρίζαν, ὅμως ἐτι
 καρποφορήσω, ἴνα κτ.
 Ὁ κ. Ι. Γεννάδιος καρποφορεῖ. Ὅσο γιὰ τὸν

καρπὸ, ἄλλο ζήτημα· ὑπάρχουνε δέντρα ποῦ φορτώ-
 νονται καρπὸ, μὰ καρπὸ δὲν ὠριμάζουνε ποτές κα-
 θόλου. Ὁ καρπὸς τους ζουφιάζει ὄλος ἀπὰ στό δέν-
 τρο. Δὲν κχταλαβαίνεις φετινὸς εἶναι ἢ ἀπὸ αἰῶνες
 κρέμετ' ἐκεῖ.

Στὸ φύλλο τῆς 14)27 Ἰουλίου (τῆς «Ν. Ἡμέ-
 ρας») ὁ κ. Ι. Γεννάδιος μᾶς σεβρίζει ἕνα τέτιο φρεῦ-
 το· «Τί πρὸ μῆς σχεδὸν ἑκατονταετηρίδος συνεβού-
 λευε περὶ γλώσσης λόγιος και γνήσιος φιλέλλην.»

Οἱ συμβουλές ἀπὸ τὸν κλεινὸν φιλέλληνα Φρι-
 δερικὸν Νόρθ, κόμητα τοῦ Γκυλφορδ. Τὸ χειρόγρα-
 φο τὸ ἀγγλικὸ δὲ σώζεται. Ἐπάρχει ὅμως μετά-
 φραστῆ Ἰταλική. Ἐταῦτης οὐδὲν ἀντίτυπον συνήνητη-
 σε ὁ κ. Ι. Γεννάδιος, ἀπόκειται ὁμως ἀντίτυπον Ἑλ-
 ληνικῆς μεταφράσεως ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ κ. Ι.
 Γενναδίου.

Το σπανιώτατον (κατὰ καλὴ τύχη) τοῦτο φυλ-
 λάδιον περιέχει «Προτάσεις πρὸς τοὺς νέους τοὺς
 Ἰωνας πῶς νὰ ἐπανορθώσωσι τὴν γλώσσαν τῆς πα-
 λαῖας Ἑλλάδος.»

« Πῶς δηλαδὴ ἡ γλώσσα τὴν ὁποῖαν ὀμιλεῖτε
 τὴν Ἰδιαν δηλαδὴ ἐκείνην τὴν ὁποῖαν ὀμιλοῦν οἱ
 λαμπρότατοι πρόγονοί σας... αὐτὴ εἶναι τεθαμμένη
 ὑποκάτω ἀπὸ ἕνα σωρὸν ἐρειπίων... τὴν ὁποῖαν εἶ-
 ναι χρεια νὰ τὴν ξεπλακώσωμεν ὑποκάτω ἀπὸ τὸν σω-
 ρὸν αὐτὸν τῶν ἐρειπίων» κι ἄλλα τέτια.

Ἄφτος ὁ σκοπὸς — πῶς θὰ κατορθωθεῖ ; Μὲ τὸν
 καθυρισμὸν, μὲ τὴν ἀναπλήρωσιν τῶν ἐλλειπόντων,
 μὲ τὸν ἐξευγενισμὸν.

Φαίνεται πῶς και σ' ἐκεῖνο τὸν καιρὸ δὲ λείπα-
 νε ἄνθρωποι στοχαστικοὶ οὔτινες «ἀσκέπτως» ἐθεώ-
 ρουν τὸ ξεπλακώμα τοῦτο γιὰ δύσκολη ἐπιχειρήση
 Ἄλλὰ ὁ κλεινὸς φιλέλλην τὸ ἐπαίρει γιὰ πι-
 γνίδι. Σὲ πολὺ λίγον καιρὸν σὲ 8—9 μῆνες αεῖς
 Ἑλλῆν και μετρίον πνεύματος θὰ ἠδύνατο νὰ ἐννοῖ
 τὴν ἀπλουσιότητα γλώσσης τῶν Ἑθαγγελιστῶν και σὲ
 ὀλίγον τι περισσότερον θὰ ἐγίνετο τέλειος διδάσκαλος
 τοῦ πολλὰ καθαροῦ και ἐπαγωγῶ και διδακτικοῦ ὄ-
 φους τοῦ Ξενοφῶντος.» Ἄψε σὺτε λοιπὸν «Κάθε
 Ἑλλῆν τιμίας γεννήσεως θὰ ἔφθανε νὰ μεταχειρίζε-
 ται καθαρὰν και ἀμυγῆ τὴν γλώσσαν τῶν περιφήμων
 προπατόρων.»

Οἱ 8 μῆνες γίνανε αἰῶνες ἀλάκροι. Καὶ ἡ κα-
 τακακομοῖρα ἡ νεολαία ἡ τιμίας τε και μὴ τόσον
 τιμίας γεννήσεως, καταχίνεται νὰ ξεπλακώσῃ τὰς
 ρίζας τῆς εὐκλείας τῶν λαμπροτάτων προγόνων ὑπο-
 κάτω ἀπὸ τοὺς σωροὺς τῆς συχρόνου βλακείας.

Πανεπιστήμιο, Γυμνάσια. Σκολιὰ ἀπ' τὸν καιρὸ
 τοῦ ἀειμνήστου και «σχεδὸν μυθώδους ἐκείνου διδο-
 σκάλου» Γ. Γενναδίου ὡς τὸν καιρὸ τοῦ ψευδαττι-
 κισμοῦ

*Κοῖτα Θεὲ ! σέρνεται μπροσά
 Σὲ μπαλσαμωμένη κουκουβάγια
 (Κωστῆς Πιλακμῆς
 ὁ Δωδεκαλόγος τοῦ Γύφτου 147)*

Κάθε χρόνι, ἀφτὸ τὸν ἴδιο μῆνα ποῦ διαλεξε ὁ
 κ. Ι. Γεννάδιος νὰ μᾶς σεβρίζει: τὰ φιλέλληνα ντε-
 κότα, κάθε χρόνι, Ἰούλιο μῆνα, μᾶς σεβρίζουνε σὲ
 διάφορα σκολιὰ τὰ προγονικὰ ἠδύπετα ἢ σερμπέτια.
 Καὶ κάθε χρόνι εἰς λόγους ἀφτοῖ, οἱ πανηγυριστικοὶ
 τῶν λαμπροτάτων προγόνων, μᾶζουν ὄλο και περισό-
 τερα τῆς λωλῆς τὰ μαλλιά.

Ὁ Γκυλφορδ ὁ καημένος σύσταине τὰ γιατρικά
 του μὲ περίσια ἐβγένια και πάλε καταλαβαίνοντας
 πόσο δυσκολόπαρτα θὰ εἴτανε, τὰ συντόφεβε μὲ
 φιλοδωρήματα — νομισμάτκα και καυδιάλας — μετα-
 λια δηλαδὴ και τσίκια ἢ συναλλαγματικῆς.

Ὁ κ. Ι. Γεννάδιος καταφρονεῖ τοὺς φιλέλληνα-
 κούς ἀφτοῦς τρόπους· προτιμᾷ τὰ γνήσια ἀττικά
 φερσίματα. Μᾶς ἀποκαλεῖ λοιπὸν Ἡροστράτους,
 Ἐφιάλτας και Ζωίλους, ἀδιορθάτους ξυλοσχίστας,
 τῆς ἐσχάτης ἀπαυδενείας, μορσός, ἐλαφροῦς τὴν καρ-
 δίαν και κοιφοτέρους τὴν κεφαλήν (Ν. Ἡμ. 18)3
 Ἰουλίου 1907).

Ἄφτὰ εἶναι τὰ σοβαρὰ ἐπιχειρήματα ὅσα κα-
 τόθωσε ὁ γνήσιος Ἑλλῆν νὰ προσθήσει κουφοτέρῃ
 τῇ κεφαλῇ στίς συμβουλές ποῦ ἐλαφρῶ τῇ καρδίᾳ
 μᾶς ἔδωσε ὁ γνήσιος φιλέλλην.

Μαζὶ μ' ἀφτὰ τὰ βαρῆ ἐπιχειρήματα πάνε και
 κάτι ἄλλα κουφοτέρα· λόγου χάρη Ὅλα τὰ ἔθνη
 ἔχουνε διγλωσσία· Ἀγγλοὶ, Γάλλοι, Γερμανοὶ, ἀκόμα
 κ' οἱ παλαιοὶ Ἀθηναῖοι. Μ' ἀφτοὺς δὰ ὁ κ. Ι. Γεν-
 νάδιος συννεοεῖται ἀθηναῖοσι πρὸ μῆς σχεδὸν ἑκα-
 κονταετηρίδος· ἄλλο: παρ' ἡμῖν γλωσσικὸν ζήτημα
 δὲν ὑπάρχει. Ἡ δὴθεν διγλωσσία εἶναι φανταστικὴ.

Στὸ τέλος ὁ κ. Ι. Γεννάδιος μᾶς σεβρίζει ἐλα-
 φρῶ τῇ καρδίᾳ μῆαν τῶν κοιφοτέρων του ἀνακαλύ-
 ψεων. Πρόκειται γιὰ κάτι κανόνες ἱστορικοῦς. Κατὰ
 τοὺς κανόνες τούτους οἱ προσπάθειες τῶν δημοτικι-
 στῶν εἶναι «συμπτώματα ἐθνικῆς κακοδαιμονίας και
 ψυχικῆς ἀρρωστίης» τοὺς κανόνες ἀφτοὺς μᾶς τοὺς
 συστήνει ὁ κ. Ι. Γεννάδιος γιὰ ἐξηκριθωμένους. Κ'
 ἔτσι θάναι. Γιατί και σὲ Ἑβρωπαῖκα ἔθνη ἀπὸ
 αἰῶνες τώρα παρατηρεῖ κανεὶς συμπτώματα ἐθνικῆς

ΨΥΧΑΡΗΣ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΓ'.

Τὸ σκοτάδι θὰ κανόνισῃ τὸ φῶς.

Ὁ ἄθρωπος θὰ καταχτήσῃ τὸν ἥλιο. Θὰ μᾶς
 τὸν κατεβάσῃ ἀπὸ τὰ οὐράνια ἰδῶ κάτω, νὰ χαροῦμε
 τὴ φλόγα του. Θὰ τὴ συμμαζέψῃ, θὰ τὴν κλείσῃ
 σὲ κάτι μικρὰ μικροῦτοικα κουκκιδάκια, σὲ κάτι ἀ-
 θώρητα χάπια, ποῦ μὲ τὰ χέρια νὰ τὴν πιάνουμε
 τὴ φλόγα, σὲ χέρια μᾶς νὰ τὴ βαστοῦμε. Καὶ τὸ
 ἐλάχιστο ἐκεῖνο τὸ κουκκιδάκι, τὸ χάπι ἐκεῖνο τὰ-
 θώρητο, μπόλικη, ἀτέλειωτη, ἀνεξάντλητη ζωντά-

*) Ἡ ἀρχὴ του στο 228 φύλλο.

νια γῦρο γῦρο του θὰ σκορπᾶνε. Πῶς καιεῖ ὁ ἥλιος;
 Πῶς κάνει και δὲν κρύωνε ; Κρύωσε ἄραγε, ἂς εἶναι
 και κόμματι, ἀπὸ τοῦ κόσμου τὴν ἀρχὴ ὡς τὰ τώρα;
 Θὰ κρούσῃ ἄραγε και πότε ; Ἄ δὲν κρύωσε κι ἂ
 δὲν κρούσῃ, μήπως λοιπὸν εἶναι ἀφτὸς ἡ ἀστεῖρεφτη
 μάννα τῆς ὑπαρξῆς ποῦ σπαρταρᾷ στήν ἀπανωσιὰ και
 στὰ σπλάγχκα μέσα τῆς γῆς ; Ἐμᾶς τί μᾶς μέλει,
 μιὰ και τὸν κάμουμε δικὸ μας, μιὰ και τοῦ κλείψου-
 με τὴν ἀχάλαστη ζέστη, μιὰ και τὸν ἀποαιωνιώσου-
 με σὲ ἀθάνατους σπόρους, μιὰ και βροῦμε, μιὰ και
 δημιουργήσουμε τὸ παντοδύναμο τὸ ἠλιάδι ; Ὄθναί
 τιποτένιο τιποτένιο πρᾶματάκι και κάθε του ἀχτί-
 δα θὰ γεννοβολᾷ. Μὰ τί ζυπαζούμαστε μὲ τὸν ἥλιο;
 Μήπως δὲν εἶναι κι ὁ ἴδιος ἕνα κουκκιδάκι μονάχο
 στήν πλάση τὴν ἀπέραντη ; Μήπως ἥλιος δὲν ἔ-
 χει στό ἀπειρο χιλιάδες και χιλιάδες ; Ὅλους θὰ
 τοὺς πάρουμε, φτάνει νὰ μάθουμε τὴν οὐσία τοῦ ἐ-
 νός. Κ' ἔτσι θὰ τὰδράξουμε πιὰ στό τέλος τὸ θεό-
 γλυκο, τὸ λαχταριστὸ μας μυστικὸ τῆς ζωῆς μας
 τὸ φῶς.

Ὅταν ὅμως ὁ ἄθρωπος ὑψωθῆ ὡς τὴν κατὰχτη-
 ση τοῦ ἠλίου, καλά, καλά θὰ τὸ νοηθῆ, νὰ σταθῆ
 μιὰ βραδεῖα λιγάκι, νὰ κοιτάξῃ και τὸ φεγγάρι, γιὰ
 νὰ μὴν ξεχάσῃ τῆς νύχτας τάγαθά. Ὅνειρα θεό-

γλυκα, μὲ μιὰ γλύκα ποῦ κ' ἡ μέρα δὲν τὴν ἔχει,
 θὰ χαδέψουνε τὴν ψυχὴ του Ἡμερὰ θὰ φέγγῃ τὰ-
 στέρι τὸ μαγεφτικὸ ἀνάμεσα στῶ δεντρῶνε τις σκο-
 τεινὸλαμπες πρασιναδες· θὰ γυαλίζουνε τὰ φύλλα
 τους στὸν ἴσκιό ποῦ θὰ χρυσῶνῃ. Ἐνας ὕπνος ζεφυ-
 ρίνιος, μυρωδάτος, ἀπαλός, θὰ ἐκπλώνεται ἀπνω
 σ' ὄλη τὴν πλάση, θὰ νανοριζῆ και θὰ νταντέβῃ
 ὄλα τὰ πλαστκ. Ἐγὼ ὀδύνας ἀδαῆς, ἔβανε ὁ ἄλ-
 γῶν ! Ὁ πόνος θάναπαῖσται, οἱ πληγῆς θὰ γικτεῖ-
 βουνται, ἡ κούρκτη θὰ πέφτῃ, θάλαθῆβουνε τὰ παν-
 τα στῆς νύχτας τὴν ἀγκαλιά. Κι ὄσο κοιμάτκα ὁ
 παθιασμένος, τὸ σκοτάδι τὸ βελουδένιο θάποτυλίζῃ
 τις σάρκες τις ἀδυνατισμένες, γιὰ νὰ προρτάσουνε
 ὡς τὸν ξύπνο νὰ δυναμώσουνε ἀγγλῆ γάλια. Ὁ ἄ-
 θρωπος θέλει τὴν ἔσυχια. Δὲν εἶναι τρομαχτικὴ, ἄ-
 γρια δὲν εἶναι τῆς νύχτας ἡ σκοτεινιά. Ἡ ζέστη
 μᾶς δίνει ζωὴ, μὰ μπορεῖ και νὰ μᾶς κάψῃ τὸ αἷμα
 Ὁ ἥλιος στό κεσκι: μᾶς θέρπει τὸ λογισμό, βάζει
 σὲ κίνηση τὰ κορμιά μας, μὰ μπορεῖ και μονομα-
 τιάς νὰ ποσαῖττεῖτῃ λογισμό και κορμιά. Τὸ φῶς μπο-
 ρεῖ νὰ μᾶς στραβώσῃ. Τὰ βράθρα τῆς νύχτας, ἡ ἀ-
 κινήσις τῆς, τὸ κρῖο τῆς, τὰ θρεφτικὰ τῆς, ἡ βοή-
 θεια τῆς νύχτας ἡ σιγαλεμένη, θὰ διορθώσῃ ὄσα μῆ-
 σα μᾶς χάλασε ὁ ἥλιος. Ἡ νύχτα θὰ μᾶς δροσίξῃ,

κακοδαιμονίας και ψυχικής άρρωστίας, εξότου δηλαδή τὰ ἔθνη ταῦτα ἔλαφρα τῆ καρδία και κουφοτέρα τῆ κεφαλῇ χρίρειν εἰπόντα τῆ Λατινικῇ ἠσπάσαντο τὰ χυδαῖα αὐτῶν ἰδιώματα ἀπὸ τούσ ὀχτεούς τῶν τριόδων ἐξαγαγόντα κ.λ.

*

Τέτια ἡ καρποφορία· κι ἀπὸ τὸν καρπὸ καταλαβαίνεις μὲ τί ξεθυμασμένα προγονικά λιπάσματα θὰ τόχουνε θρέψει τὸ δεντρί ἀπὸ τὸ προγονόπληχτο οἱ μεγάλοι δασκάλοι τοῦ καιροῦ. Λέξεις, λέξεις!

Λέξεις τοῦ προγονικοῦ και τοῦ παγκόσμιου παπαγαλισμοῦ, κούφους κι ἀνούσιες κι ἄχυμες, ἀραδιασμένες ὅπως τύχει. Λέξεις ἄδειες πούσ τίς φουσκώνουν οἱ ἀνέμοι τοῦ δῆθεν προγονικοῦ μεγαλείου. Τὸ φρύσκωμα ἀπὸ περὶ ἀπὸ τῆ λέξη στὸ νοῦ, καὶ κάνει τὸ φαινόμενο ἐκεῖνο πού ὁ μέγας Γλωσσόκωννας, ὁ Κόντος ὀνόμασεν ὄγκον και μεγαλοπρέπιαν.

Θυμούμαι παιδί ἓνα μεγάλο σκύλο πού εἶχαμε· ὅταν ἔμπαινε στὴ σάλα ἔκανε ἀνάμισο δυὸ μεγάλους περιγύρους στὴ θέση γύρω πού ματιάζε γιὰ νὰ καθίσει. Κ' ὅστερα βαριά και σοβαρὰ καθότανε. Τί ὄγκος τί μεγαλοπρέπια! Μὰ μὲ τὸν καιρὸ παρατήρησα πὼς κι ἄλλοι, ἀκόμα κι ἀπὸ οἱ ψωριαριδες σκύλοι τῆς Πόλης, δείχνανε τὸν ὄγκο ἀπὸ κί τῆ μεγαλοπρέπια πού καθόλου δὲν ταίριαζε μὲ τὴν κομοιορυσμένη τους τὴν κατάσταση. Τί σημαίνανε οἱ γύροι μου ἔμεινε μυστήριο, ὡς πού πρὸ 2 χρόνια διαβάζοντας ἐνοῦ σοφοῦ Γάλλου φυσιοδίφη τὸ βιβλίο εἶθρα τὴν ἐξήγηση: Οἱ πρόγονοι τῶν σκύλων, (δὲν ἔχουμε μόνο ἐμεῖς προγόνους) ζούσανε στὰ μεγάλα βαθιοχόρταρα λιβάδια. Γιὰ νὰ κάνουνε λοιπὸν μιὰ ἀπλόχωρη ἀναπαφτικὴ φωλιά, κάνανε τούσ γύρους ἀπὸ τούσ ψυχοἄραχτα τὰ κινήματα ἀπὸ τὰ κάνουν ἀκόμα καμπόσοι σκύλοι ἀσύνειδα.

Ὡς τόσο τὸ ψυχόρμητο ἐκεῖνο τοῦ σκύλου εἶχε μιὰ φορὰ ἓνα σκοπὸ, μιὰ σημασία. Οἱ λέξεις τῆς προγονοφουσκωσιᾶς καμιά ποτὲς. Πάντα εἶτανε και εἶναι συμπτώματα βαθιοχράχτης ψυχικῆς ἀρρωστίας και κακοδαίμονος ἐκπαιδευτικῆς ἀγωγῆς.

Ἡ ἀρρωστία ἀπὸ τῆ γιαντρεβία μὲ λέξεις. Στὸ ἴδιο φύλλο τῆς Ν. Ἡμ. (18)31 Ἀβγούστου) πού δημοσίεψε ὁ κ. Γ. Γεννάδιος τὰ ἔθρα του περὶ τῆς δῆθεν διγλωσσίας, στέλνει και ὁ κ. Ἐγκρεμὸς ἀπὸ τὴν Καλλιούττα δέκα ἀράδες ἓνα γραμματάκι.

Λίγα μὰ κατσουνωτὰ τὰ λόγια ἀπὸ τοῦ «Μπακάλη τῆς Ζαγοράς».

Σ' ἓναν τέτιο μάστορη κοντὰ νάτανε τρόπος νὰ πῆγαινε ὁ κ. Γ. Γεννάδιος ἴσως κάτι νὰ καθάριζε ἡ καταχνιὰ τοῦ νοῦ του. Θὰ πρεπε ὅμως νὰ πῆγαινε ἀπὸ παιδί. Γνώρισα τὸν κ. Γ. Γεννάδιο στὴν Πόλη στοῦ κ. Μάνου πού εἶναι τὴν ὥρα πρέσβης στὴ Βιέννα. Εἶναι ἀπὸ τότεσ πολλὰ πολλὰ χρόνια· τότεσ τέτιο εἶδος «μπακάληδες τῆς Ζαγοράς» δὲν ὑπάρχανε ἀκόμα. Τότεσ λοιπὸν δὲν εἶταν ἀκόμα καιρός. Και τὴν ὥρα... δὲν εἶναι πιά καιρός.

Ὡς τόσο ἐμὰς γιὰ τὸν κ. Γεννάδιο πολὺ λίγο μὰς μέλει.

Ἐμὰς ἡ ἔγνια μὰς οἱ νέοι! Γι' ἀπὸ τοῦσ τὸ μόνο γιαντρεβία, εἶναι ν' ἀφίνουνε τὰ ἑλληνικὰ σκολιά και τὴν καθαρεβούσα ὅσο μποροῦνε πῶς νωρίς. Καλίτερὰ νὰ μένει κανεὶς ἀνελλήνιστος παρὰ νὰ ζουφιάζει ὁ νοῦσ του. Ἐτσι μόνο θὰ ἔρθει γλήγορα ἡ ὄρα νὰ καταλύσουνε οἱ νέοι ἴδιοι τούσ τὰ σκολιά ἀπὸ τούσ ζουφιάζουσε τὸ νοῦ.

Τὰ σκαλιὰ τοῦ κακοῦ τὰ καταρακυλούμε δέκα δέκα

Πότε

θὲ νὰ ξημερώσει ἡ αὐγὴ
πού θὰ μὰς καλέσει ὁ λυτρωμὸς ;
(Κ. Παλαμὰς· ἔ Δωδεκ. τοῦ Γύφτου)
Πόλη Ὀχτώβρη

Σὲ χαιρετῶ

Φωτῆς ΚΟΥΤΑΛΙΑΝΟΣ

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΣΤΟ ΒΟΥΝΟ

Σὲ ξαναεἶδα ἀπόψε, ὦ Σύμβολον
Τῆς αἰωνίας Ζωῆς βουνὸ μακροισμένο !
Σὲ ξαναεἶδα ὅταν σοῦ ἔσερνε
Ὁ ἥλιος τὸ φῶς στὸ θριάμβό του.

Μέρα και νύχτα σὲ δοξάζουν οἱ ἄνεμα
Και σ' εὐλογοῦν ἀπὸ ψηλά τ' ἀστέρια.
Κ' ἐγὼ σὲ χαιρετίζω ἡ ἀνήμπορη
Μὲ σταυρωμένα χέρια.

Ἴδου με ! ἀπὸ τὸν πόνο ἐλύγισε
Σὰν κλομαὶ ἀπ' τὸν ἄνεμο ἡ ζωὴ μου,
Κι ἀστόχαστα διαβαίνει κι ὄλο χάνεται
Σὰ φύλλο στοῦ χινόπωρου τῆ ζάλη.

Δὲν ἤρθ' ἀπόψε γιὰ νὰ παίξω μὲ τούσ
[πνέκους σου,
Και κούνιες στὰ πλατάνια σου νὰ δέσω

Ὅτε νὰ μάσσω γιὰ τὸ τζάκι ἀγούδουρους
Ποῦ ἡ μάννα μου προσμένει γιὰ ν' ἀνάψη.

Μάτια θὰ προσμένῃ. Ἀπόψε ἀνήμπορη
Ἦρθα νὰ στοματῶ ἔδῳ ἡ ζωὴ μου
Και σὰν τὸ πῶ φταιχὸ κι' ἀμύριστο χορτάρι σου,
Νὰ δῶ τὸ μέγα Φῶς ἀπὸ τὴν κορφὴ σου.

ΑΙΜΥΛΙΑ ΚΟΥΡΤΕΛΗ

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ Κ. ΦΩΚΑ

(Μετάφραση ἀπὸ τὸ «Messenger d' Athènes» τῆς περασμένη βδομάδας)

Ἀγαπητέ μου κ. Στεφανόπουλε,

Ἐπιτρέψατε σ' ἓνα φίλο σας πού ἔτυχε νὰ τὸν μεταχειριστήτε και λίγο σὰ γιαντρεβία σας νὰ λάβῃ μέρος σὶδ συμβούλιο πού ἀνοίξατε στὴν ἀξιόλογη φημερίδα σας γιὰ τὴ γλώσσα και τὸν Ψυχάρι. Ἀπρόσκλητος ἔρχομαι και ἴσως νὰ μὴ κάνω και τόσο καλά.

Μὰ δὲ σὰς φαίνετε λίγο παράξενη ἡ ὁμοφωνία πού ἔχουν αἱ ἀπάντησεσ τῶν ἀνταποκριτῶν σας; Ὅποιος διαβάσει τὰ γράμματα πού σὰς ἔστειλαν, μπορεῖ νὰ νομίσει πὼς ἡ Ρωμοσύνη ἀλάκωρη εἶναι μὲ τὸ μέρος σας και πὼς ἄνθρωπος δὲν ὑπάρχει πού νὰ μιλή ἢ νὰ γράφῃ ἑλληνικὰ και πού νὰ μὴ εἶναι κηρυγμένος ὀχτὸς τοῦ Ψυχάρι.

Ἐγὼ πούχω τὴν καλύτερη γνώμη γιὰ τὴν ἀμεροληψία σας, οὔτε μιὰ στιγμή δὲ φανιάσθηκα πὼς ἐκοσκινίσατε τίς ἀπάντησεσ· παραδέχομαι μάλιστα πὼς χωρὶς νὰ τὸ θέλετε ἐξηγήσατε τὴ γνώμη ἀνθρώπων πού εἶχαν τίς ἰδέεσ σας, και στηρίζομαι στὰ γνωστά σας εὐγενικὰ αἰσιτήματα γιὰ νὰ σὰς παρακαλέσω νὰ καταχωρήσετε και τὴν ταπεινὴ μου γνώμη πού ἂν δὲν ἔχη τίποτε ἄλλο εἶναι εἰλικρινῆς και ἀφιλοκερδῆς.

Δὲν εἶμαι γλωσσολόγος, οὔτε πού σκαμπάζω γιὰ ἀπὸ τέτοια ἐπιστήμη. Μὰ ἐκεῖνο πού μπορῶ νὰ πῶ ἄφοβα, σὲ βάρος μου βέβαια, γιὰ τὸ πολλὸν θὰ κακοευχαριστήσω, εἶναι πὼς οἱ ἄρῶστοί μου, καθὼς ξέρετε εἶναι ἀρκετοί, μιλοῦν και ἑλληνικὰ πού μοιάζουν περισσότερο μὲ τὰ ῥωμαῖκα τοῦ Ψυχάρι, παρὰ μὲ τὴ γλώσσα τῶν ἀνταποκριτῶν σας.

Μελετᾶνε τὸ γυμνὸ ὄχι μονάχα οἱ ζωγράφοι. Και οἱ γιαντρεβία ἀπὸ καθῆκο ἐπιστημονικὸ

μὲ τὴ δροσιά τῆς ὑπαρξῆς καινούρια στὰ στήθια μας θὰ βλασταίνῃ. Τὴ φλόγωση τοῦ ἡλίου ἡ νύχτα θὰ μὰς τὴν ξεφλογώση. Πρέπει νὰ παροῦμε και τὴ νύχτα πρέπει νὰ τὴν κάμουμε δικὴ μας Πρέπει και τὸ νυχτάδι νὰ βρεθῇ, ὅπως βρήκαμε και τὸ ἡλιάδι. Πρέπει νὰ γυρέψουμε κι ἀπὸ τὴν νύχτα τὸ κρυφὸ τῆς υγείας, μὲ τὴ νύχτα και μὲ τὸν ἥλιο νὰ φτεῖα νοῦμε, νὰ ξαναφτεῖα νοῦμε δύναμη, νὰ κανεῖσουμε τὴ μακαρισμένη τὴ ζωὴ

Τέτιο νυχτάδι, τέτιο ἀναπαφτικὸ πού νὰ τῆς ἀφήσῃ και λίγο καιρὸ νὰναρρώση, τὸ χρειάζτανε γιὰ σίγουρο τότεσ ἡ Κατινούλα. Τῆς εἶδνε κάτι παρόμοια ὁ κ. Κούρης, πού κι ἀπὸ τὴν ὥρα τῆς διαθήσῃ τῆς ἡ γιαντρεβία, και νὰ κωμικὰ ἢ νὰ τὰ πούμε κ' ἔτσι, και νυχτοπόρα. Μὰ και σ' ἀπὸ τὰ ἢ πρόληψη ἀκόμη βασιλεύει. Δὲς σὰ νὰ μὴ φοβούνται γιὰ τὸν ἀρῶστο οἱ γιαντρεβία τὸ λιποῦρι, τὰ μέσα τὰ ἐνεργητικὰ, τὰ καθλωτικὰ· φοβούνται ὅμως ὅ τι τούσ θυμίζει τὴν ὄψη τοῦ θανάτου. Δὲ φοβηθήκανε γιὰ τὴν Κατινούλα τὸ ράδιο τὸ καταστρεφτικὸ φοβόντανε μήπως και τὴν καταστρέφουσε μὲ τίποτις ἀντιραδικὰ γυρέβανε τὴν ἀβγή, δὲ θέλανε πρῶτα τὸ σουρούπωμα, τὸ ἐβεργέτημά του τὸ μυστικὸ. Διστάζανε πολὺ. Κι ὅσο διστάζανε, ἡ ἀρῶστη χειροτέρευε.

Ἀπὸ τὸ Παρίσι μάλιστα, μὲ τίς θερμοκρατίες τίς ἀσυνήθιστες και πού ἐμελλε κατόπι νὰ παραστρατήσουσε περισσότερο, μὲ τὴν ἀνορεξία και μὲ τὴν κούραση πού τὴν ἔκοφε, τὰ βλέπανε πῶς σκούρα παρὰ πού εἶτανε τὰ πράματα, ἡ Ἄννα και φυσικὰ ὁ Ἀντρέας. Ὅταν ξεκίνησε ἀπὸ τὸ Παρίσι, τὴ δεφτέρα βράδι, τίς εἴκοσι δυὸ τοῦ Γενάρη, νὰ πεταχτῆ νὰ δῆ τί γίνεται, συμφώνησε μὲ τὴν ἀδερφή του πὼς ἂν τύχαινε ἀνάγκη, ἂ δὲν μπορούσε νὰ γυρῆ ἀπὸ τὸ Μπ... γιὰ τὸ μάθημά του τῆς πέμτης, ἂν ἄξια ἡ Κατινούλα κιντύνεθε μὲ τὰ σωστὰ τῆς, θὰ τελεγραφήτῃ και νὰ πάρῃ τὰ χρειαζούμενα τὰ μέτρα ἢ ἀδερφή, γιὰ τὴν νομίζανε πὼς ἡ Ἄννα ἴσως και νὰ μὴν προφτάσῃ νὰ πάῃ στὸ Μπ... γιὰ τὸ ἐργάμενο τὸ σάββατο, εἴκοσι ἑπτὰ, ὅπως σκόπεθε. Ὅτι πάτησε ὅμως ὁ Ἀντρέας, τὴν τρίτη, μὲ τὰ χαράματα, στὴν κάμαρα τῆς Κατινούλας, σάστισε και κόντεψε νὰ γελᾶσῃ μὲ τὴν ἀντάρα. Ἡ ὄψη τῆς τὸ παραμικρὸ δὲν ἄλλαξε· ζωηρὸ τὸ πρόσωπό τῆς, τὰ μάτια τῆς ὁμορφα και καθαρὰ καθαρὰ. Τί περιεργο κορίτσι! Πάντα τῆς εἶδεινε πρόθυμη, πάντῃ τῆς ἐτοιμώζω. Ἀρκοῦσε, λίγο τὸ χέρι νὰ τῆς βαστάξῃ και νὰ τῆς ὀρθῇ. Τὴ δεφτέρα εἴκοσι δυὸ, εἶχε κοιμηθῆ ἑλεεινὰ· ζύπνησε μὲ πονοκέφαλο, τῆς

πονούσε και τὸ στομάχι, τῆς πονούσε τὸ βαχοκόκαλο, κι ἀδύνατη ὅσο φαντᾶζσαι· γιὰ νὰ ντυθῆ ἔκλαψε τὴν ἀδριανὴ, ἀκίως καλήτερη, γιὰ τὴν ἀπὸ βραδὶς τῆ δεφτέρα, τῆς παραγγεῖλε ὁ κ. Κούρης ἓνα πισώθετο κερὶ μορφίνα, γιὰ νὰ ἡσυχάσῃ. Δὲν κοιμήθηκε πολὺ, μὰ τάγαθὸ τὸ πλάσμα, μόνο πού τάξιώθηκε νὰ κοιτῆται ἀτάραχη, γαληνεμένη, ὅλη τὴ νύχτα στὸ κρεβάτι, ἀναπαφτικῆ, χάρηκε ὡς και τὴν ἡμερὴ τὴν ἀγρύπνια· ἡ κούραση τῆς πέρασε τὸ μεσημέρι, σηκώθηκε δίχως κόπο, γιὰ νὰ πλυθῆ, πόνος δὲν ἐνοιωσε κανένα, ἑφτὺς ξανάκαμε διάθεση και κουράγιο. Ἡ μέρα ὡς τὸ τέλος σταθῆκε, λέει, χρυσὴ μέρα, και στὸ γέμα, βλέποντας τὸν Ἀντρέα νὰ τρώῃ, τῆς ἀνοίγει ἡ ὄρεξη και τῆς ἰδίας.

« Ὅταν εἶστε δῶ, τοῦ ἔλεγε ὁ κ. Κούρης, ὅταν εἶναι νὰ φτάσετε, τὰ πάμε ἄριστα και τὸ παρατήρησα. »

Ὁ ἀξιόλογος ὁ κ. Κούρης θαρρῶσε πὼς ὁ λόγος του ἄρεζε τοῦ δύστυχου τοῦ Ἀντρέα, ἐνῶ τὸν βασιάνιζε, γιὰ τὸ ἰδίως ἀκόμη περισσότερο χρεὶος του νὰ μείνῃ μαζί τῆς, και τὸν ἔδερνε ἡ συνείδησή του πού τὴν ἀφῆσε στὸ Μπ... μονάχη. Και τὸ βράδι ἔπρεπε πάλι νὰ φύγῃ, τὴν τετάρτη τὸ βράδι, σὶδ ὀχτῶ. Ἡ Κατινούλα εἶτανε καλά· σηκώθηκε μὰ-

δλο και με το γυμνόν άνθρωπο έχουν να κάμουν, τόν εξετάζουν γδυμένο χωρίς φορέματα και χωρίς τή μουτζούνα που φέρει στήν κοινωνία.

Μπρός στήν ἀρρώστια κάθε ντροπή χάνεται και τήν τεχνική γλώσσα που «έξ απαλών δνύχων» ο δυστυχημένος μας πελάτης έμαθε, γρήγορα τήν ξεχνά άμα δη τόν κίντυνο και τότες άφίνει τήν καρδιά του να μιλήση και μιλεί τή γλώσσα του Ψυχάρη όπως μπορεί.

Από τόν καιρό που ύπάρχει ζωμοσύνη ποτέ γιατρός δεν άκουσε πελάτη να ζητά να φάγη ά ρ ο ν, ζητά ν ε ρ ο να πιη και ψ ω μ ι να φάγη.

Και όταν φωνάζη τόν πόνο του, ποτέ άρρωστος δεν έιπε πως ά λ γ ε ι. Και σεΐς, αγαπητέ μου φίλε, θυμηθείτε λίγο τούς πόνους που έτραβήξατε και με το χέρι στήν καρδιά πέςμουτε αν μέσα στή χειρότερη στιγμή σας κατέβη ή ιδέα να φωνάξετε ο π ο ι ο ν ά λ γ ο ς. Μόνο ή ιδέα πως μπορεί κανείς να μεταφράση το τρομερό πρόμα πόνου ο πόνος με τέτοιες λέξεις άστοργες, θά σας έκανε να ξεκαρδιστήτε από τά γέλοια σε μιá στιγμή που τέτοια επιθυμία δέ θά είχατε.

Έγώ δεν είμαι κακός άνθρωπος, μά, έτσι για το γούστο, θά σας προτείνω να κάμουμε ένα πείραμα.

Παραδóστε μου τόν κ. Μιστριώτη να του κάνω μιá έγχειρισούλα· ο μιá μικρή, μικρή κοψιά στο δέρμα, όσο χρειάζεται για να φωνάξη «μάννα μου», και θά δοϋμε αν θά μπηξή μιá φωνή «ω μητερ».

Μείνατε όμως ήσυχος και καθησυχάσατε και το σοφό φίλο σας Μιστριώτη για τούς αιμοχαρείς μου σκοπούς. «Αν είχα το άτύχημα να τόν έγχειρήσω (και λέω άτύχημα γιατί τζαπατζής θάτανε καθό συνάδελφος) θά τόν άφιόνιζα κ' έτσι μονάχα θά τόν εμπόδιζα ν' άπαρηθή τις άρχές του κáνοντάς τονε να σωπήση.

Μά τί είναι λοιπόν αúτηνα ή γλώσσα που τήν ώρα που ο άνθρωπος κιντυνεύει, θυμόνει άρρωσταίνει, αγαπά, τήν ώρα που πρεπε νάχη έτοιμες λέξεις να μεταχειριστή, τήν ώρα που τήν έχομε περισσότερο ανάγκη, μās ξεφεύγει και χάνεται; τοúτο το λέμε χαρακτηριστικό γλώσσας ξένης ή νεκρής. Και για τέτοια τή θωροϋν δλοι εκείνοι, που παιδιά ή μάννα τους

νανούρισε με τά γλυκά λόγια τής μητρικής τους γλώσσας.

«Ας τή φυλάξουνε «τήν καθαρεύουσα τους», και άς τήν άπολιμάνουν άκόμα περισσότερο, αν θέλουνε για τά γράφουν βιβλία γιατρικά, όπως άλλη φορά γράφανε τά Λατινικά. «Ας τή μεταχειρίζονται και στα Δικαστήρια για να ξυπάζεται ο δχλος και άς τή μιλοϋν, αν τούς λή ή καρδιά, στον κύκλο τους όπως στο μεσαιώνα μιλούσανε Λατινικά. Έμε δέ με πειράζει. Βρίσκω μάλιστα πως πρέπει να τή διατηρήση άκέραια με τήν παράδοση της, ή Βυζαντινή μας εκκλησία, γιατί εκεί έστηρίξαμε τή δύναμή μας και τήν έλπίδα μας. Μά να μου λέτε πως αúτηνη είναι ή ζωντανή γλώσσα του λαού είναι οά να θέλετε να παίξετε με τις λέξεις.

Και επειδή οās έχτιμω και έχω ευχαρίστηση να διαβάζω τά γαλλικά σας, οās γράφω τοúτο το γράμμα που κανένα σκοπό δεν έχει να λιγοστεύη το σεβασμό που τρέφω για το ταλέντο σας και για τήν αξιόλογη φημερίδα σας.

Γ. ΦΩΚΑΣ

καθ. του Πανεπιστημίου

Διδασκάλισσα πρωτοβαθμια, ή όπισία έργάστηκε εις το έξωτερικόν, ζητεί θέσιν είτε εις οικογένειαν είτε εις σχολείον έδώ ή εις έπαρχίαν ή εις το έξωτερικόν.

Διεύθ νος: Οδός Σπυρ. Τρικοίπη 12.

Ο ΝΟΥΜΑΣ,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Για τήν Ελλάδα αρ. 10.—Για το έξωτερον ο φ9 αρ. 10.

20 λεπτά το φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στο κίοςκιο τής Πλατείας Συντάγματος, Ομόνοιας, Έθν. Τραπεζής Έπ. Οικονομικών, Σταθμού Τροχόδρου, (Οφθαλμιατρείο), Βουλής, Σταθμού ύπόγειου Σιδηρόδρου (Ομόνοια), στο καπνοπωλείο Μανολακάκη (Πλατεία Στουρνάρα), Έξαρχεια, στα βιβλιοπωλεία «Έστιας» Γ. Κολάρου και Σακέτου (όδος Σταδίου, άντικρυ στη Βουλή). Στο Βόλο βιβλιοπωλείο Χριστόπουλου.

Η συντρομή πλερώνεται μπροστά κ' είναι ένδς κρόνου πάντα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Οι άδικημένοι— Έπιστημονικά κόμματα— Η κ. Τζοβάννα Μεσουξέση.

ΜΕΡΙΚΟΙ γιατροί τώρα τελευταία διαγωνισήκονε για να καταταχθόνε στο Ναυτικό. Διαγωνισήκονε δώδεκα. Οι τέσσερεις πετύχανε, οι όητώ δεν πετύχανε. Ποιοί είναι οι Ικανοί, ποιοί οι άνικανοί;

Νά ένα αίνιγμα που παρουσιάζεται στερρότυπα ύστερ' από κάθε Ρωμαίκο διαγωνισμό. Και ή λύση του, είναι στερρότυπη και αúτη πάντοτε. Ικανοί είναι όσοι δεν πετύχανε και άνικανοί όσοι πετύχανε. Και όός του άναφορές στο Έπουργείο και διατριβές στις έφημερίδες και τρεχάματα βουλευτάδων και χαλασμός κόσμου. Κι αν τύχει οι Ικανοί (όσοι δεν πετύχανε δηλ.) νάχουν μιáματα στήν Κυρώνη, άκρωνεται ο διαγωνισμός, γίνεται καινούριος, πιτυχάουν οι άδικημένοι, αρχίζουν πάλι καινούριες διαμαρτυρήσεις και φωνές από κείνους που δεν πετύχανε τή δεύτερη φορά, και πάει λέοντας.

Κατάτης πιά, ότα διαβάζομε σήμερα πως έγινε κάποιος διαγωνισμός, νάν τχουμε για άίγιορο πως θά διαβάσομε αύριο ότι ο διαγωνισμός αúτος δεν έγινε δίκαια και κάλοσυνείδητα και τόσο τις συνήθισαμε πιά αúτες τις Ρωμαίκες κομωδίες όστε όταν άκούμε κανένα να παραπονιέται πως άδικήθηκε στο διαγωνισμό, τω λέμε:

— Το ξέρουμε. Μās τ'όταν κι άλλοι!

Βιάζω, κύριε, φημερίδα κι ότα μου στέλλονε τίποτα νάν το δημοσίεψω σημαίνει πως με άναγνωρίζουν για Ικανό νάν το κρινω αν είναι καλό ή κακό, ή μοι κάνει για τή φημερίδα μου ή όχι. Αμα δέ μου το άναγνωρίζεις αúτό, είναι πε-

λιστα δυό δυόμιση ώρες, ήρθε στήν κάμερή του, συγύρισε και τή βαλίτσα του για το ταξίδι· δεν πόνεσε πουθενά, παρ' λιγάκι το σκέλι της· ή όρεξη οά να ξυπνούσε και το κουράγιο στον τόπο του. Ναι, μά οά φύγη ο Αντρέας;

Έμαθε ώστόσο πράγματα σημαντικά στή μικρή του τή διαμονή, και τμάθε από τούς γιατρούς τούς ίδιους. Η Κατινούλα, όπως είδαμε, πιασμένη από τήν πολύπλοκή της άρρώστια, όχι μόνο στή φύσκα και στα φουσκομέρια, παρ' μεριές μεριές σ' όλονε σκεδύ τόν οργανισμό της. Νά όμως που ρητά του δήλωσε ο κ. Κούρης πως τάκιστερό της το πλεμόνι, αντίς να προχωροϋνε οι μικρές του οι πληγούλες τής κορφής ως τή μέση του κλωστητού, έμοιαζε οά να μίν άλλάξη, οά να γιατρέβεται κιόλας. Η άντερια τελειωμένη· δεν ξανάπαθε ύστερις από το μπισμουτό και δέ φαίνεται να είχ άντεροφύμωση. Για τή φύσκα πιά, το γνώριζε κι από τήν αρχή του Γενάρη ο Αντρέας, πως ή φουσκοφύμωση σταμάτησε με τά σωστά της, πως τάπιστεφο άκολούθησε, δηλαδή πως ή φύσκα ρόδιζε και τά φύματα πέφτανε. Λοιπόν ή άρρώστη καλύτερεβε, δεν είναι ζήτημα ένα ένα χανόντανε τά κακά τά σημάδια. Ωστόσο ή κατάσταση τής άρρώστης άνάποδη. Αφού σιγά σι-

γά προς τήν άναρρώσή τους βαδίζανε ή φύσκα τζντερο και το πλεμόνι, από που ή κούραση, από που οι θερμοκρασίες; Τις είκοσι τρείς του Γενάρη, τρίτη, 38°—37°8' τήν τετάρτη, 38°6—38°4, και έακολούθησαν χειρότερες κατόπι. Κάτι θά προτομαζότανε, δεινό· ρωτούσε ο Αντρέας τούς γιατρούς, δεν του λέγανε τίποτα· ή δεν ξέρανε ή δέ θέλανε να του πουν. Σ' άφτό άπάνω έφυγε ο Αντρέας.

Ο κίντυνος που άκόμη δέ φανερώνεται είναι τρομαχτικός, πιο τρομαχτικός από τόν κίντυνο που φανερώθηκε. Λές και σου κάνει καρτίρι, να ζετρωπώση από παντού και φαντάζεσαι τάρανταστα. Έτσι ζούσε τώρα ο Αντρέας. Από τήν πέμτη στο σάββατο, δηλαδή από τις είκοσιπέντε στις είκοσι έφτά, δεν έτυχε και τίποτις σημαντικό. Έτσι κ' έτσι. Τήν πέμτη, άδυναμία και δίψα. Τήν παρασκευή, ταραχτήκε ο Αντρέας για τά μαντάτα· «Στις όχτώμιση, παρακάλεσα να μου βάλουνε πίσω το κεράκι, ξεχνά τόνομά του, και πήρα ένα χάπι. Δεν μπόρεσα να κοιμηθώ παρ' κάμποσο άργά κ' είχα όλο κρύους ιδρους. Το είπα του κ. Σεβιλιά και μου είπε πως είναι από τήν άδυναμία. Βάσταζε ως τά μεσάνυχτα. Τότες άποκοιμήθηκα, μά λιγη ώρα κατόπι ξυπνώ με κάτι παράξενους λυγμούς· δεν έκλαιγα δίολου, μά

το στήθος μου σηκωνόπερε κι άναρουφούσα, λέτε κ' είχα κλάψει και κλάψει δίχως τελειωμό». Τί να έτανε τέτοιο άκλωστο κλάμα; Στο ίδιο το γράμμα της, έβλεπε, οά βουβή, ήμίλητη σκιά, στάπόβαθα τής σκηνής, να περνά κι ο κ. Χουίταρης. «Ηρθε σήμερα το πρωί και του είπα πως ξυπνούσα τώρα με 39° κι άποκοιμόμουνε με τούς 38°8, πως είμουνε άδύνατη και πως έπρεπε νάναπαφτώ. Ο Δεν άποκρίθηκε ο κ. Χουίταρης· μπορεί να το ξέρανε τά βάνδια γιατί κλαίει κι ο ύπνος του άρρώστου.

Ανοιξε τά μάτια ο Αντρέας με κάτι άλλα που διάβασε στο γράμμα του σαββάτου, είκοσι έφτά· «Μεγάλα πράματα δέ μου είπε χτες ο κ. Κούρης· ώστόσο του είπα πως είμουνε φοβερά κουρασμένη. Μόλις έφυγε, στις πεντέμιση, κι άρχίσανε να μου πονοϋνε ή φύσκα, ή κοιλιά, το στήθος, το κεφάλι, όλα μου, μ' ένα λόγο. Κάθε σορ' που έβηχα, πηδούσε μέσα μου ή καρδιά μου, και τά δόντια μου τρίζανε κι από τήν κορφή στα νύχια έτρεματίες τις όχτώμιση να μίν τά πολυλογώμε, είμουνε πολύ άχαμνά· ή Βιχτώρια θέλησε μάλιστα να μείνη κανείς τή νύχτα μαζί μου, αν τυχ' μου έβη τίποτις και δεν είμαι καλά. Τής είπα όμως πως οά μου βάλουν ένα πισάθετο—νó, που έμαθα και τόνομα—θ

ΕΛΙΣΑΙΟΥ ΓΙΑΝΝΗ

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

(Από το τελευταίο κεφάλαιο)

"Αν ο άναγνώστης μου, φτασμένος σ' αυτό το σημείο της μελέτης μας, διατάζει ακόμη να υπογράψω το συμπέρασμα ότι με την καθαρεύουσα δε θα μπορούμε ποτέ στο όριστικό στάδιο της εθνικής προκοπής, τὸν προκαλώ νὰ μὲ συχωρέση γιὰ τὸν κεφαλόπονο τοῦ τοῦ προξένου καὶ νὰ μὴν κάμῃ τὸν κόπο νὰ προχωρήσῃ παρακάτω. Γικτὶ τὴν πρότασιν αὐτὴ ἀπὸ δῶ καὶ πέρα θὰ τὴ δεχτοῦμε πιά ὡς ἀποδειγμένη, καὶ θὰ ἐξετάσουμε τώρα τίς ἀναγκαῖες συνέπειες ποὺ φέρνει μαζὶ της.

Καὶ παρουσιάζεται πρῶτο πρῶτο τὸ ζήτημα : Ἡ δημοτικὴ θὰ μπορέσῃ ν' ἀναπληρώσῃ τὴν καθαρεύουσα ; Καὶ ὅλο ἐκεῖνο τὸ γλωσσικὸ κεφάλαιο ποὺ εἶναι ἀποταμιευμένο μέσα στὴν καθαρεύουσα τί θὰ γίνῃ ; Ὅχι χρειαστὴ νὰ τὸ ξανακρίναμε ; Καὶ ἂν βροῦμε δυσκολίες ; καὶ βέβαια θὰ βροῦμε... Τί λέτε ; Γυρίζουμε πίσω ; Μήπως εἶναι ἀρχὴ πιά τώρα ;

Καὶ εἶναι πολλοὶ ποὺ γυρίζουν πίσω. Ἄλλὰ ἂν ἡ σκέψις αὐτὴ ἐπιτρέπεται σ' ἓνα ἄτομο, ποὺ βρίσκει ὅτι λίγα χρόνια ἔχει νὰ ζήσει καὶ δὲν εἶναι καιρὸς πιά γιὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ μιὰ σπουδαία μεταβολὴ στὴ ζωὴ του, εἶναι ἀπλῶς ἐγκληματικὴ ἄμικ ἐφρυστὴ σ' ἓνα ἔθνος ποὺ πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς τὸ ἔμβρυο ἑνὸς μεγάλου ἔθνους τοῦ μέλλοντος.

"Ὅχι μπορέσῃ νὰ τὴν ἀναπληρώσῃ ;" Βέβαια οἱ ἐρχόμενες γενεές θὰ γελοῦν μὲ τὴν ἀπλοϊκὴ ἐρώτησιν. Μὰ δὲν εἶδαμε ὡς τώρα κανένα ἔθνος ποὺ νὰ μὴν τοῦ κάμῃ ἡ γλῶσσα του καὶ νὰ πάῃ στὸ παζάρι γιὰ νὰ διαλέξῃ μιὰν ἄλλη. Δὲ σὰς φκίναται περὶ τὸ, ὅτι τὰ τρία τέσσερα ἔθνη ποὺ κάνουν σήμερα τὴν πρωτοπορεία τοῦ πολιτισμοῦ, αὐτὰ ἀκριβῶς ἔχουν καὶ τίς τελειότερες γλώσσες ; Στὴ γαλλικὴ καὶ στὴν ἀγγλικὴ ἐκφράζω τελειότερα τὴν ἰδέαν μου παρὰ στὴν ἀρμενικὴ καὶ στὴν βουλγάρικη. Τί περὶ τὴν σύμπτωση ! Ἡ μήπως δὲν εἶναι σύμπτωση ; Ἡ μήπως αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχουν γλώσσες προουρισμένες, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος μορφώνει τὴ γλῶσσαν καὶ ὄχι ἡ γλῶσσα τὸν ἄνθρωπον.

Καὶ πῶς θὰ κάμῃ γιὰ νὰ τελειοποιηθῇ ; Ὅπως ἔκαμν ὅλες οἱ γλώσσες : Πρῶτα θὰ συγκεντρώσῃ τὸ ἄφθονο ἀλλὰ σκόρπιο ὕλικόν της· καὶ ἂν τὴς λείπει

οὐδὲν καὶ νὰ μ' ἐνοχλεῖς στέλλοντάς μου τὰ ξαφνίσματα τοῦ μυαλοῦ σου. Τὸ ἴδιο εἶναι καὶ ὁ διαγωνισμός. Κι ὅταν πηγαίνεις νὰ διαγωνιστεῖς, σημαίνει πῶς παραδέχεσαι ὅτι οἱ κριτὰδες σου εἶναι οἱ θεοὶ καὶ νὰ σοῦ δώσουν τὸ δίκιο σου. Καὶ πρέπει νὰ δέχεσαι ἀγύγνωστα τὴν κρίσιν τους καὶ νὰ μὴ βγαίνεις βξω στὸν κόσμο μισοκλαύοντας πῶς ἀδικήθηκαν.

*

ΙΣΑΜΕ τώρα ξέραμε πῶς οἱ βουλευτὰδες δηλώνουνε σὲ ποῖο πολιτικὸν κόμμα ἀνήκουν. Ἀπὸ τὴν περασμένη ὁμωσ Τρίτη βγήκανε στὴ μέση καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ ἢ σωστότερα πανεπιστημιακὰ κόμματα καὶ κάθε δάσκαλος ὀφείλει νὰ δηλώσει σὲ ποῖο ἀπ' αὐτὰ ἀνήκει.

Δηλαδή τὴν περασμένη Τρίτη δημοσιεύτηκε στὸ «Χρόνος» μιὰ διατριβὴ κάποιου καθηγητῆ Χατζηγαράπη ποὺ δηλώνει πῶς ἀνήκει «στὸ ἐπιστημονικὸν κόμμα τοῦ κ. Κόντου» καὶ γι' αὐτὸ πολεμῆται ἀπὸ τὸν κ. Πολίτη.

Ἔστω ἀπὸ τὴν περιέργη αὐτὴ διατριβὴ τοῦ κ. Χατζηγαράπη, περιμένουμε νὰ δοῦμε καμιά μέρα στοὺς ἑσόμεους τῆς Ἀθήνας καὶ ἐπιστημονικὴ (ὡς εἶδος ἐκλογικῆ) διαδήλωσιν καὶ νὰκούσουμε τίς δασκαλικὰς ἀγριοφωνὰρες Κόντου καὶ Πολίτου. Ὁ κ. Χατζηγαράπη μὲ τὴ διατριβὴ του εἰδείξει πῶς εἶναι ἱκανὸς νὰ μᾶς διοργανώσῃ καὶ καμιά τέτοια διαδήλωσιν.

*

ΕΞΕΠΛΑΘΩΣΕ πάλι ἡ κ. Τζοβάννα Μεσσαζέρη, ἡ Ζάν ντ' Ἀρχ δηλ. τῆς Καθαρεύουσας, (ὡς ἐντολοδόχος τοῦ ἀσθενοῦντος πατρὸς της, λέει) στίς «Ἀθήναι» τῆς Τρίτης καὶ τὰ βαζει μὲ τὸν καθηγητὴ κ. Γερ. Φωκᾶ ποὺ ἔκαμε τὸ φάλτσο (λέει ἡ κ. Τζοβάννα) νὰ δημοσιέψῃ καὶ Ρωμαίικα στὴν «Ἀκροπολι» τὸ γράμμα ποὺ δημοσιέψῃ Φραντζέζικα στὸ «Messenger d'Athènes». Ἡ κ. Τζοβάννα εἶναι ἀπαρηγόρητη γιὰ τὸ φάλτσο τοῦ κ. Φωκᾶ καὶ ἡ λύπη της θὰ φτάσῃ στὸ ἀπροχώρητο ὅσα δεῖ σήμερα πῶς κ. Φωκᾶς εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ σταίλει μεταφρασμένο τὸ γράμμα του καὶ στὸ «Νουμά».

Ἐμεῖς, πονοφυχώντας τὴν καλὴ κοπέλλα καὶ γιὰ νὰ τὴν παρηγορήσουμε κάπως, δημοσιεύουμε στὸ ἴδιο φύλλον, στὸ σημερινόν, Φραντζέζικα, καὶ ὄχι μεταφρασμένο, τὸ γράμμα τοῦ κ. Φωκᾶ, μὲ τὴν ἐλπίδα πάντα πῶς θὰν τὸ νιώσῃ ἡ κ. Τζοβάννα, ὅσο κι ἂν νιώθει μοναχὰ τὰ Φραντζέζικα, τὰ γραμμένα στὸ Patois de Phalère, ποὺ τόσο ἄμορφα μεταχειρίζεται.

Ἡ κ. Τζοβάννα μᾶς δηλώνει στίς «Ἀθήναι» πῶς λόγου της ἀνοίξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Φωκᾶ καὶ λόγου της σοφίστηκε τὸ Patois de Galata γιὰ νὰ τὸν ξεμπερδέψῃ. Βλέπετε, ἡ καλὴ κοπέλλα φοβήθηκε μήπως τῆς πάρει τὴ δόξα, ὁ ἀσθενοῦντος πατρὸς τῆς κ' ἔκαμε τὴν περιφτημὴ αὐτὴ, δηλώσῃ. Μὲ γιὰ τῆς καὶ θὰν τῆς λογαριαστῆ μιὰ μέρα.

κοιμηθῶ ἀπὸ τὴν κούρασιν. Κι ἀλήθεια ἔτσι ἔγινε. Ὡραία κοιμήθηκα καὶ σήμερα τὸ πρωτὸν πολὺ πολὺ καλὰ εἴμουνε μὲ 37°5 καὶ τὸ βράδι 37°3. Σήμερα μόνον μιὰ κενωσοῦλα, ὄχι πηχτὴ, μὰ λιγάκι σὰ λαπάς. Ἐχτὲς ἀκόμη μιὰ καὶ βραδὶς τὴ χάσηκα ὁμῶς, γιὰτὶ μοῦ πονοῦσε ἡ κοιλία μου ἄριστον πάντα καὶ καθάριον τὸ νερό. Σὰς γράφω ξαπλωμένη στὸ κρεβάτι, ἐπειδὴ σὰν κάθουμαι, πονῶ ὑπερβολικὰ στὴν καθισιά μου, καὶ ἀπὸ τὸ πᾶν μόνον καὶ μόνον πῶς λιγνέω. Μοῦ πονεῖ πάντα κ' ἡ φούσκα ποὺ εἶναι πολὺ ἐμφλογισμένη.»

Λοιπὸν καὶ πάλι ἡ φλόγωσιν τῆς φούσκας ! Ἐνα προκίστικα θλιβερό συνέπῃρε τὸν Ἀντρέα ! Μήπως τοὺς φοβέριζε καὶ πάλι κανένα πρῆξιμὸν καινούριον, ποὺ θάποφυλάκωνε τὰ φύματα μέσα της, νὰ τὴν πνίξουνε τελειωτικὰ ; Πῶς θᾶντεγε στὴ θέσιν ποὺ τώρα βρισκότανε ; Τὴν πρώτη φορὰ, μόλις φερμένη ἀπὸ τὰ Παρίσια, εἶχε ἀκόμη τὴν χρειαζόμενη τὴ δύναμιν. Μὰ νὰ σου ποῦ τοῦ τὴν ἀφανίσανε στὸ Μπ...δπου τὴν ἔφησε καὶ μόνον. Τὴ δύναμιν λοιπὸν ποὺ θὰ τῆ βρῆ ; Τέτοιοι λογισμοὶ τυραννοῦσαν τὸν Ἀντρέα. Τὴν ἄλλη μέρα ὁμῶς, εἴκοσι ὀχτῶ τοῦ Γενάρη, κεριακὴ, τὰ μαντάτα καλῆτερα, κοιμήθηκα ἀναπαφτήκα, πονοθενὰ δὲν πονοῦσε. Ἀλήθεια ποὺ δουλιέθανε πρωτὸ βρά-

δι τῆς νύχτας τὰ βοηθήματα, ἡ μορφήν καὶ τὰ πινσώθητα. Τὴν ἴδιαν μέρα, εἴκοσι ὀχτῶ, ἔφτασε κ' ἡ Ἄννα. Ἡ Ἄννα θὰ συλλογιότανε τὸν καιρὸν ποὺ ὅταν ἡ Κατινούλα, σὰν τὴ βροῦσανε, παραπονιότανε κάποτε γιὰ πονοκέφαλον ἢ γονατιστὴ καὶ σκυμμένη χάρμω, γιὰ νὰ τῆς βγάλῃ τὰ μποτίνια της, ἔλεγε πῶς ἡ μέση της πονοῦσε καὶ κόντεβε νὰ ζαλίστῃ χωρὶς νὰ καταλάβῃ τὸ λόγο, ἡ Ἄννα τῆς ἀποκρινότανε πῶς δὲν εἶναι τίποτα, τῆ γιναιε μάλιστα καὶ νὰ τὴ μαλλῶσῃ ποὺ πρόσεχε σὲ μιὰ κούρασιν, ἐνῶ ἀπὸ τότες ἔθρεφε μέσα της θανάσιμην ἀβρόστια τὸ παιδί. Θὰ συλλογιότανε ἡ Ἄννα καὶ τὰ κατανόητα χασομέρια μὲ τὸν κ. Ἀμάρο, κατόπι μὲ τὸν κ. Λανέρο, τὸν κίντυνον ποὺ κιντοῦνε ἢ ἐτοιμοθάνατη ἀπὸ τὴν ἀμέλεια τῆς Ἄννας στὸ Χαμονοκίρφι, ὡσπου νὰ ξυπνήσῃ ὁ Ἀντρέας νὰ τὴ σώσῃ. Ἐτσι πολλές φορὲς ὁ κοσμάκης, οἱ φτωχοὶ, τὰμοιρὰ τὰ δουρικὰ πελαγώνουνε, γιὰτὶ πάντα θὰ βρεθῇ κ' ἓνας καλὸς ἀφέντης, γιὰ νὰ φήσουμε τὸν κακόνε, ποὺ νὰ πᾶ στὸ πλάσμα τὰνῆμπορο. «Δὲν εἶναι τίποτα ! Τὴ δουλειὰ σου !» Μὰ ἡ θάλασσα ἐκεῖνη ὅπου κατακυλοῦνε οἱ παθιασμένοι συμπαίρνει στὰ βάθια της μαζὶ τους κ' ἓνα ἔθνος ἀλάκαίρο, ἐπειδὴ τὸ ἔθνος εἶναι οἱ μικροί.

Τώρα ἡ Ἄννα, σὰν κόρη της πιά τὴν εἶχε τὴν

τίποτε, θὰ τὸ πάρη ὅπου τὸ βρῆ. καί, ἔτσι, χωρὶς καμιά ντροπὴ, ἀπ' τὴν καθαρεύουσα, ἀπ' τὴν ἀρχαία, ἀπὸ ξένες γλώσσες,...

Πῶς εἶπατε ; Καὶ τί θὰ γίνουν τὰ παραγγέλματα τῆς γλωσσικῆς ἠθικῆς ποὺ ἔχουμε ἡμεῖς ἐφεύρει ; Ξένες λέξεις δὲν ἐπιτρέπονται : «Ὁὐ κλέψεις ! Ὁ Ἄπ' τὴν καθαρεύουσα τὸ ἴδιο : «Ὁὐ ἐπιθυμήσεις τὰς λέξεις τοῦ πλησίον σου». Μὰ εἶναι ἀστέιον ἐπὶ τέλους νὰ μὴ θέλητε νὰ γράψετε τὴν καθαρεύουσαν καὶ ὁμῶς νὰ δανείζοσθε ἐξ αὐτῆς λέξεις ! Λίγη φιλοτιμία δὲν ἔχετε ; Ἄπ' τὴν ἀρχαία ; Μὰ τότε ὀφείλετε νὰ γράφετε τὴν ἀρχαίαν !

Ἄλλου τὴν ξετινάζαμε αὐτὴν τὴ sui generis ἠθικὴ. Ἄν εἶναι ἀνθήκον τὸ δέντρο, ποὺ βυζαίνει τὴ γῆ, καὶ ἂν εἶναι κλέφτρα ἡ μέλισσα, ποὺ ρουφᾷ τὸ μέλι ἀπ' τοὺς ἀνθούς, τότε πρέπει κ' ἡμεῖς νὰ κλειστοῦμε στὸ γλωσσικὸ μοναστήρι μᾶς καὶ νὰ κακίωσουμε μὲ τὸν κόσμον.

—Μὰ πῶς νὰ κάμω ἐγὼ, κύριε, ποὺ διαβάζω τοὺς δημοτικὸς συγγραφεῖς καὶ δὲν καταλαβαίνω ἓνα σωρὸ λέξεις ; Μοὶ ἀπαντᾷτε ὅτι πρέπει νὰ τὰς μάθω. Ἄλλὰ δὲν βλέπετε εἰς ποῖαν ἀντίφασιν εἰρίσκεσθε, ὅταν ἀπ' ἐνὸς βεβαιώνετε ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ γλῶσσα μου καὶ ἀπ' ἐτέρου μὲ λέτε νὰ τὴ μάθω ;

Ἄς τὴν ἐξετάσουμε αὐτὴν τὴν ἀντίφασιν. Ἄν πάρουμε πρῶτα μιὰ γλῶσσα ἀπὸ καιρὸ καλλιεργημένη, θὰ παρατηρήσουμε ὅτι, ἐξὸν ἀπ' τὸν κορμὸ τῆς γλώσσας, ποὺ τὸν κατέχουν ὅλοι, καθε ἄνθρωπος, κατὰ τὸν κύκλον ὅπου ζῆ καὶ κατὰ τὴ δουλιὰ ποὺ κάνει, ἔχει κ' ἓνα εἰδικὸν λεξιλόγιον δικόν του, ποὺ οἱ ἄλλοι δὲν τὸ καταλαβαίνουν. Δὲ θὰ ποῦμε βέβαια πῶς δὲν ξέρει ὁ Γάλλος τὴ γλῶσσαν του, ἐπειδὴ ἀγνοεῖ πῶς λένε τὸ καθένα ἀπ' τὰ ἐργαλεῖα τοῦ σιδερῆ καὶ τὰ διάφορα πανιά τοῦ καραβιοῦ. Θὰ ποῦμε πῶς δὲν ἔκαμε σιδεράς ἢ ναύτης. Καὶ τί θὰ κάμῃ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ἄμὰ τὰ βρῆ σ' ἓνα βιβλίον. Ἡ ἄμὰ χρειαστὴ νὰ τὰ γράψῃ ; Μήπως θ' ἀνοίξῃ τὸ λεξικὸν τῆς λατινικῆς ; Ὅχι, θ' ἀνοίξῃ τὸ γαλλικὸν λεξικόν. Καὶ πῶς ἔγινε τὸ γαλλικὸν λεξικόν ; Ἐγινε μὲ τὴ συνεργασίαν τοῦ σιδερῆ, τοῦ μαραγκοῦ καὶ τοῦ ναύτη· συμμαζεύτηκε τὸ σκορπισμένο ὕλικόν τῆς ἐθνικῆς γλώσσας.

Ἄν περάσουμε τώρα στὴν περίπτωσιν τὴ δικὴ μας, θὰ βροῦμε ὅτι ὁ κύκλος τῶν λέξεων ποὺ ἀγνοεῖ ὁ καθένας μᾶς εἶναι κάπως πλατύτερος, ὅτι μᾶς εἶναι ἀγνωστες καὶ πολλές λέξεις τῆς γενικώτερης ἀνάγκης, στοιχεῖα χρησιμώτατα τῆς ἐθνικῆς γλώ-

Κατινούλα. Ἐμεινε πλάγι της στὸ Μπ... ὡς τὴν πρώτη τοῦ Φλεβάρη. Τῆς Ἄννας ἡ παρουσία στάθηκε γιὰ τὴν Κατινούλα μιὰ γλύκα θεογλυκὸ ἀναπαφτήρι τῆς φάνης ἢ κλινικῆς. Τὰ ἡσυχὰ, τὰ ἡμερὰ κινήματα τῆς Ἄννας στὴν κάμερὴν τῆς γύρου γύρου τῆς ἐρχόντανε σὰ χάρδι μόνον ποὺ τὴν ἔβλεπε νὰ κινεῖται. Φρόντιζε ἡ Ἄννα γιὰ τὰ καθέκαστα καὶ πιάνανε οἱ δύο γυναῖκες συμετρεῖς τοὺς μακρινὰς ξεθάρβες κουβέντες. Μιλοῦσαν ἀντάμα οἱ καρδιές τους, μιλοῦσαν γιὰ τὸν κύριον, ποὺ καθεμερὴν βουρῶσε, σὰ νὰ βουρῶσε ὑγείαν, τὰ γράμματα του ἡ Κατινούλα καὶ λόγια δὲν εἶχε ἢ καμνην νὰ τὸν ἀνεβάσῃ ὡς τὰ οὐράνια· μιλοῦσαν γιὰ τὴ Μοιρίτα, ποὺ γύρεβε ἀπὸ τὴν Ἄννα ἢ Κατινούλα νὰ τῆς δηγιθῇ στὰ παραμικρὰ τί κάνει καὶ δὲν κάνει, τί λέει καὶ δὲ λέει τὸ χρυσὸν της, τὸ λατρεμένο· ἔτσι νὰ μιλοῦσε στάπόμεσθ τῆς ἡ Κατινούλα καὶ γιὰ τὴν Ὀλια, ἴσως νὰ φαντοζότανε, στῆς Ἄννας τὸ συντροφιά, πῶς λαλοῦσε καὶ μὲ τὸν Ἀγγελὸ τῆς.

Ἡ σκέψιν ἀφτὴ πολὺ τὴ βοηθοῦσε· πολὺ τὴ βοηθοῦσαν ἡ φιλία, ἡ ἀφοσίωσιν κ' ἡ ἀγάπη. Ὅσο ἔμεινε ἡ Ἄννα, δὲν ἀκολούθησε, ποὺ νὰ πᾶ, τίποτα σημαντικό, πρὰ δύο μονάχα πρωτόφαντα καὶ τὰ δύο στὴν ἀβρόστια της, ποὺ τὸ ἓνα βασάνιζε

σας, που ζούν και βασιλεύουν, έννοείται, στο στόμα του "Εθνους, αλλά που ή εκπαιδευτή μας κατώρθωσε να μάς πείσει πως δέν υπάρχουν, με τή βοήθεια των μηδενικών που θά έπαιρνε κάθε άνόητος μαθητής που θά είχε τήν τόλμη να τά μεταχειριστή. Και άφου άπαγορεύτηκε σ' αυτές τις λέξεις ή κυκλοφορία άπάνω στο έθνικό έδαφος, είναι πολύ φυσικό άν ύστερα ή δεσποινίς Φιφή ή Φωφώ ή Λιλή, που άνατράφηκε μέσα στον τεχνικό κύκλο του σχολείου, που δέ γνώρισε καμμιά όψη τής εθνικής ζωής, δέν καταλαβαίνει τους δημοτικούς συγγραφείς. Και τους κατηγορεί πως μεταχειρίζονται άνύπαρκτες λέξεις, άντί να κατηγορήσει τήν εκπαιδευτή της που δέν τήν άφησε να τις μάθει, που τής άπαγόρευσε τήν επικοινωνία με το έθνος της, που τήν έμπόδισε να καταλάβη καλά καλά σε ποιο έθνος άνήκει. - Τι θά πη, μαμά, στρούγγα και ροδάμι, λαγκαδιά και διάσελο; - Άγνωσά, θύγατέρ μου είναι πιθανώς έκφράσεις του χυδηνό οχλου.

Και τώρα μερικοί λόγιοι βάλθηκαν με άγάπη και με ύταπαρνση να διορθώσουν σιγά σιγά τή βλάβη που έγινε ίσια με σήμερα, να κάμουν τήν περισυλλογή του εθνικού θησαυρού και τήν άποκατάσταση τής εθνικής συνειδήσεως. Οι άνθρωποι αυτοί είναι φανερό ότι έχουν δικαίωμα στην εθνική εύγνωμοσύνη.

Και άφου συγκεντρώσει το σκορπισμένο υλικό της ή γλώσσα, θά κοσκινισή, θά ζυμώσῃ και θά πλάσῃ.

- Άλλά ποίαν δημοτικήν έννοείτε; Μήπως τήν μαλλιάρην; ή, ένα όρθότερον εΐπωμεν, τήν μαλλιάραν; Άν έννοείτε τήν άληθή δημοτικήν, δηλαδή τήν γλώσσαν των δημοτικών άσμάτων, αυτή είναι βεβαίως ή εθνική ήμων γλώσσα. Προκειμένου περι ταύτης παντες συμφωνούμεν, ούδεις δ άντιλέγων ..., άλλως τε αυτήν γράφομεν και ήμεεις - καθώς βλέπετε - άλλα έκαστος βεβαίως αναλόγως τής έκουτου μορφώσεως.....

Δέν είναι διόλου δύσκολο ν' ακούσετε ή να διαβάσετε τέτοια λόγια. Ποιός θά πείσει τώρα αυτόν τον κύριο ότι ή γλώσσα ή χριτάει δέν είναι δημοτική. Το κακό είναι που έμαθε ή γλώσσα και άλλαζει πια μοναχή της. Έμεις γράφομε, βρέ άδελφέ, δημοτική, μα αυτή ή εύλογημένη, μόλις πείσει στο χαρτί, γίνεται καθαρύουσα, όμοια μ' ένα είδος βροχή, που μόλις άγγίσει τή γη παγώνει.

Μα τί είναι μαλλιαρικός; Άλλο φάντασμα παλι αυτό - έλπίζουμε να είναι το τελευταίο. Στέ-

κεται στην πόρτα τής δημοτικής και διώχνει τους άλαφροϊσκιωτους. Δέν ξέρω να σας πω τί είναι' το κυνήγησα πολλές φορές, μα δέν τόπιασα. Νά, π. χ. μαλλιάρης λέγεται όποιος γράφει και πεζά στη δημοτική' όποιος γράφει μόνο ποιήματα δέν είναι σήμερα πια μαλλιάρός. Έκτός άν τά ποιήματά του είναι δυσκολονόητα' τότε λέγεται μαλλιάρός. Άν όμως τήν άλλη μέρα τά καταλάβουμε, τότε παύει πάλι να είναι μαλλιάρός. Μαλλιάρός λέγεται ακόμη και όποιος φικάνει καινούργιες λέξεις ή έχει τή μάνα να παραμορφώνη τις παλιές. Π. χ. το ελληνικό έθνος, που το καινούργιος το έκαμε καινούργιος και τον προσετώτα προσετό, είναι μαλλιάρός.

- Μά, άν το "Εθνος τροποποίησε πολλές λέξεις, δέ θά πη πως και μερικοί άνθρωποι έχουν το δικαίωμα να παραμορφώσουν τις άλλες.

Έν τούτοις, άν αυτοί οι άνθρωποι στο μεταπλάσμα που κάμνουν ακολουθούν με θερησκευτική εύλάβεια τά ίδια τά χνάρια που το "Εθνος μεταχειρίστηκε για τους δικούς του μεταπλάσμούς, και άν εργάζονται μόνο άπάνω σ' εκείνες τις λέξεις που το "Εθνος δέν τις είχε μεταχειριστή και επομένως δέν μπορούσε και να τις μεταπλάσῃ, τότε αυτό βέβαια λέγεται σεβασμός και συμπλήρωση τής εργασίας του "Εθνους, ενώ λέγεται άστοργία προς το "Εθνος όταν του σερβίρετε το υλικό για τή μόρφωσή του σε μια γλώσσα άσυμβίβαστη με τή δική του, με τή δικαιολόγηση ότι: έτσι το βρήκαμε και ότι, άφου τά καλούπια είναι έτοιμα, από κει που περάσαμε ήμεεις πρέπει να περάσουν και τά παιδιά μας.

- Ναι, αλλά θά ύμολογήσετε ότι πολλές φορές για μια λέξη υπάρχουν πολλοί τρόποι μεταπλάσμου, και δέν ξέρετε ποιόν απ' αυτούς θά προτιμήσῃ το "Εθνος. Μπορεί και να του άρέσει καλύτερα να τήν αφήσει τή λέξη με τον αρχαιο τύπο. Το όρθόν λοιπόν είναι να περιμείνετε τήν εξέλιξιν τής γλώσσας. Παίρνετε π. χ. το άν και το κάντε άντο' άλλα που ξέρετε άν δέ θά γίνῃ δ;

Αυτή ή "εξέλιξις" είναι ένας θαυμάσιος τρόπος για να χάνουμε καιρό. Καθόμαστε στο γραφείο μας και περιμένουμε να χτυπήσουν οι καμπάνες, για να μάθουμε πως έγινε ή εξέλιξις. Και όμως άν αφήσετε τήν πρόληψη στο σπίτι και πάρετε μια φωτογραφική μηχανή και βγῆτε στο γύρο, θά ιδῆτε που ή εξέλιξις είναι τελειωμένη. Προτάγετε μονάχα να μὴν πῆτε του λαού "θά σε φωτογραφίσω στάσου φυσικά", γιατί τότε θά στραβώσῃ το μούτρο του

για να σταθῃ καλύτερα. Και τότε δέ φωτογραφείτε τήν εξέλιξιν, φωτογραφείτε το δόγμα τής επιστροφῆς, φωτογραφείτε τήν τυραννική επίδραση τής πολιτείας άπάνω στο μυαλό του λαού, που τόν έχει πείσει πως δέν μπορεί να μορφωθῇ άν δέν αλλάξῃ τή γλώσσα του. Τότε φωτογραφείτε μου άπηγορεύει και τής κάλπικης. Άν όμως τραβήξετε χωρίς προειδοποίηση, τότε θά έχετε το προσόντο, ένα συμβάντο, ο Κίμος, σφαιρικό, δέ σφαιρική, ή "Ελλάδα, τής δεύτερης τάξης, οι μετακόμισες, ή διαθήλαση, τής "Ακρόπολης, διατηρείται, και όλα εκείνα που κάμνουν να όρθώνονται οι τρίχες τής κεφαλῆς και να λέμε πως οι δημοτικοί συγγραφείς γράφουνε γλώσσα άνύπαρκτη.

Το περίεργο είναι, ότι αυτοί που μας συμβουλεύουν να περιμένουμε δέν έφραμίζουν όμοιο σύστημα, όταν μεταπλάθουν τις λέξεις του λαού για να τις φέρουν στην καθαρύουσα, άν και παραδέχονται εξέλιξιν και στην καθαρύουσα. Το έθνος έλεγε και λέει τής "Αράχως, τής Κλεισώως. Έσεις που στρεβλώνετε αυτά τά δοξασιμικά όνόματα και γράφετε οδός "Αραχώως και οδός Κλεισώως, γιατί δέν περιμένετε να ιδῆτε σε ποιόν τύπο θά τά φέρῃ ή πισωδρομη εξέλιξις προς τήν καθαρύουσα; Πως ξέρετε ότι δέ θά γίνουν καμμιά φορά ή "Αράχως τής "Αράχως και ή Κλεισώως τής Κλεισώως, όπως ή σκίπα θά γίνῃ σκίπη και ο λίβας λίμη "Εδώ ξεσκεπάζεται ή "εξέλιξις" σας, και βγαίνει από κάτω σα βρεμένη γάτα το σκουριασμένο δόγμα τής επιστροφῆς, εκείνο, ναι, το ίδιο, που θά μας ώδηγούσε, το αθεόφοβο! στο "είην "είης "είη, άν δέ βρισκόντανε μερικά φωτεινά μυαλά, Βηλαρξας, Σολωμός, Ψυχάρης, να μας άρπαξουν απ' τά μαλλιά και να μας τραβήξουν όξω, μισοτηγμένους. Το δόγμα εκείνο, που άντι να πάῃ να κρυφῆ, φόρεσε άλλα ρούχα και μας ξαναπαρουσιάζεται σήμερα με το όνομα "εξέλιξις".

- Άλλά όταν ή εργασία σας προτρεφεί στο γλωσσικό αίσθημα το δικό μου, αυτό, νομίζω, είναι αρκετή απόδειξις ότι δέν είναι φυσική. Δέν έννοώ διατί είναι άνάγκη να ακολουθώμεν μόνον τους άγραμμάτους ανθρώπους, άφου και οι μορφωμένοι άποτελούν και αυτοί μέρος του "Εθνους.

Άν οι μορφωμένοι άνθρωποι είχανε μιαν ώρισμένη και ένιαία γλώσσα, τότε παραδέχομαι ότι ή γλώσσα αυτή, και χωρίς να είναι ή λαϊκή, θά μπορούσε να γίνῃ εθνική γλώσσα, σύμφωνα με όσα εΐπα

κάμποσο τήν Άννα, και που τάλλο το περνούσε για' αξιολόγο ημεάδι ο κ. Σεβιλας, δηλαδή που ή φούσκα έβγαζε κ' έβγαζε μπόλινο έμπυο. έρρεγε ο δλοένα κι άφου το χαιρότανε ο γιατρός, συλλογίστηκε ο Άντρέας πως κι ο γιατρός θά φοβότανε μήπως τής καθήση το κακό στη φούσκα κι από κει τής φαρμακείψη όλο της τον οργανισμό. Σά νάχιζες κιόλας το κακό, γιατί ο καημός, ή έννοια τής Άννας εΐτανε που δέν έτρωγε, που δέν μπορούσε ή ταλαίπωρη να φάῃ τής πιάνανε σπασμοί το στομάχι, κάτι σφιζίματα ξαφνικά. Κι ο λάρυγγας της σά σταναχωρημένος δέν ήθελε να καταπιῇ. Τήν παρακκλώσε ή Άννα κ' έτσι έπαιρνε κάτι, μικρά πράματα, μα τουλάχιστο για να βσταάξῃ, ωςπου περάσῃ. Του κτεθήκε πως πιθανό νάφταιγε και το περιόσιο τόπιον, που φέρνει κάποιες αποτελέσματα τέτοια. Το εΐπε ή Άννα του κ. Κούρη και παρατήρησε ο άδερφός της, πως στά γράμματά της γινότανε τώρα λόγος περισσότερος για τον κ. Κούρη, παρά για τους άλλους. Οι χειρουργοί τραβιόντανε σάπαινε ή χειρουργική' έρχότανε τής γιατρικής ή άράδα, και τότε ο κ. Κούρης, για τά σφιζίματα, για το στομάχι, για τήν όρεξη, έβρισκε κάνα ροσάλι, κάνα πεψινόγεννο, που τής τά διώριζε κάθε

τόσο από τή μεγάλη του πείρα, μα κι από τή μεγάλη του καλοσύνη, επειδή άγαπούσε κι άφτός τήν Κατινούλα, βλέποντας πόσο τήν άγαπούσανε οι δικοί της. Πρώτη άνάγκη για τον άρρωστο ή άγάπη κολνά και στο γιατρό. Με τά έξυπνά του τά μάτια, με τά γυαλιά του που όλο πέφτανε, με τή μντίσκα του τή σουβλερή, με τή ζωή του, εΐδνε ζωή και τής άρρωστης δέν ξεχνούσε και τά γιατρικά, ώστε κατώρθωνε να λιγιστέψῃ και τά σφιζίματα εκείνα του στομαχιού. Άλλόκοτες όμως πάντα οι θερμοκρασίες από τις εικασπέντε του Γεννάρη ως τήν πρώτη του Φλεβάρη. 39°-38°8, 39°-38°, 37°5-37°3 (ή μόνη βραδείσια ποφερτή, όπως είδαμα) 38°7-37°7, 38°6-37°7, 38°9-38°9, 38°6-37° (έφαγε και καλύτερα έκείνο τάπόγεμα, κοιμήθηκε ώρατα), 38°3-37°7.

Ο Άντρέας στο μεταξύ ζνω κάτω στο Παρίσι. Άπό τά γράμματά της Άννας καταλάβαινε πως ή άδερφή του πολλή έλπίδα δέν είχε, όπως δέν είχε κι άλλοτες στο Χαμονοκόρφι. Μά ο κανονικός ο άνθρωπος, ακόμη κι αποτβολωμένος, αποσθημένος, άφανισμένος, έφκολα δέν άπελπιζότανε, το σκοπό του έφκολα δέν τον παραιτούσε, γιατί πήγαζε δλοένα καινούρια δύναμη από τή μέθοδο, κ' ή μέθοδο γυ-

ρέβει δλοένα. Γυρίζοντας γυρίζοντας θυμήθηκε έξαφνα κι ο ίδιος, πως ένας περίφημος ραδιογράφος, ο πιο γνωστός του Παρισιού, μάστορης και του Χουΐταρη και των άλλωνών στη Γαλλία, ο κ. Μπλέκος, εΐτανε παλιός συμμαθητής του από το λύκειο. Του ζήτησε συνάντησι. Τήν ιδείσκα του ο Άντρέας. Πήρε, ξανάγραψε χωριστά σ' ένα φύλλο τις θερμοκρασίες τής Κατινούλας, σημειώνοντας και το τί πάθαινε κάθε φορά που γύριζε από το ραδιογράφημα. Με τή λογική του τά έρωτήσε ο Άντρέας άναντίλεχτο πως τά παθήματα συνεδεόντανε με τά ραδιογραφήματα. Λοιπόν ήθελε ο Άντρέας να μάθῃ κι από τον Μπλέκο, άν είχε δικιο ή όχι στο συμπέρασμα του. Ο Μπλέκος του άπάντησε άμείως και πήγε ο Άντρέας ίσια ίσια τήν κεριακή του Γεννάρη όπου ή Άννα πρωτοπάτησε στο Μπ... Τρέμοντας άνέθηκε τή σκαλα, και πως τήν άνέθηκε δέν ξέρομε, άφου σε κρίσιμη ώρα σαν κι άφτη, κρίσιμη για το δύστυχο που έμελλε πια να το ξεκαθάρισι παστρικά τί παρκαδνε το παιδί του, μπόρα παστρικά ή θανάσιμη άρρώστια, σε τέτοια ώρα, ή ψυχή του ξεχαλιωμένη, δέν τή συγκρατούσε πια ή θέλησή του, νικούσανε ή τρέλλα, ή μανία, τά βήματά του, τά κινήματά του σαν κομποδεμένα, και σε κά-

σε κάποιο προηγούμενο κεφάλαιο για τὴ διάδοση μιᾶς γλώσσας ἀπὸ λίγους ἀνθρώπους σὲ πολλούς. Ἄλλὰ τέτοια γλώσσα ξέρουμε πὺ δὲν ὑπάρχει. Ὁ μορφωμένος ἔχει δύο γλωσσικὰ αἰσθήματα. Τὸ ἐνκ. πὺ συμπύπτει μὲ τὸ λαϊκὸ, εἶναι ριζωμένο βαθειὰ μέσα του, γι' αὐτὸ εἶναι μόνιμο καὶ ἀμετάβλητο. Τὸ ἄλλο ταξιδεύει· ποικίλλει καὶ ἀπὸ σὲ ἓνα σὲ ἄλλον ἄνθρωπο, ἀλλάζει καὶ στὸ ἴδιο ἄτομο ἀπὸ μιὰ μέρα στὴν ἄλλη. Σήμερα μὲ ἀρίσει ἐν ἐπεδείξαντο, αὐριο τοῦ βρισκω μιὰ κρυὰδα ἀνυπόφορη. Ἐνας λιγώνει γιὰ κανένα προῦθετο, ἄλλος βρίσκει καλῆτερο τὸ προῦθετο, ἄλλος προτιμᾷ ἔθεσε πρὸ αὐτοῦ καὶ ἄλλος ἔθεσε ἐμπρὸς του.

Αὐτὸ τὸ αἶσθημα τὸ ταξιδιάρικο καὶ τὸ ἀπιαστο, πὺ δὲν ξέρουμε τί θὰ παρουσιάσῃ αὐριο, δὲ θὰ τὸ βάλουμε ὀδηγὸ στὴ γλωσσολογικὴ ἐργασία πὺ θὰ κάνουμε. Μὰ θὰ μὲ πῆτε, ὅτι αὐτοὶ οἱ τέσσερις κύριοι, πὺ δὲ συμφωνοῦν γιὰ τὸ προῦθετο, συμφωνοῦν ὅμως ὅλοι ὅτι τὸ ὄντο εἶναι ἀνυπόφορο. Αὐτὸ δὲν εἶναι λόγος ἀρκετὸς γιὰ νὰ τοὺς ἀκούσουμε. Ἐμεῖς ἀπ' τὸ ἓνα μέρος βλέπουμε μιὰ ἐξελικτικὴ κατάσταση μὲ διεύθυνση πρὸς τὴ λαϊκὴ γλώσσα, κι' ἀπ' τ' ἄλλο μέρος ἔχουμε μιὰ γλώσσα ὀρισμένη μὲ σταθερὸ σχέδιο. Ἀπ' τὸ ἓνα μέρος ἔχουμε λίγους πὺ δὲ συμφωνοῦν, ἀπ' τ' ἄλλο πολλούς πὺ συμφωνοῦν. Αὐτοὺς βέβαια, θ' ἀκολουθήσουμε.

— Μὰ αὐτοὺς τοὺς πολλούς τοὺς ρωτήσατε ἂν θὰ τοὺς ἀρίσει τὸ ὄντο;

Ὅχι, δὲν τοὺς ρωτήσαμε, τοὺς μελετήσαμε. Ὁ γνωστικὸς ὁ πατέρας δὲ ρωτᾷ τὰ παιδιὰ του τί θέλουν νὰ φᾶνε, γιὰτί θ' ἀπαντήσουν: γλυκίσματα. Ἐερί αὐτὸς τί τοὺς συμφέρει νὰ φᾶνε. Καὶ ὁ λαὸς ὁ δικὸς μας, ὅταν θὰ ξυπνήσῃ καὶ θ' ἀρχίσῃ νὰ ζῆ, θὰ καταλάβῃ πὺ τὰ ἀρχαῖα γλυκίσματα τοῦ χέλασαν τὸ στομάχι, καὶ θὰ ἐκτιμῆσῃ τὴν ἐλαφριά καὶ οὐσιαστικὴ τροφὴ πὺ τοῦ εἰτοιμάζουμε.

Ἐνοεῖται πὺ δὲν ὑπάρχει, ὅπως πολλοὶ φαντάζονται, καμμιά μηχανή, ὅπου νὰ ρίχνουμε μέσα τις λέξεις καὶ νὰ βγαίνουν μεταπλασμένες. Ἡ μεταπλαστικὴ, καθὼς καὶ ἡ δημιουργικὴ ἐργασία, ἔχει ὀδηγὸ τὸ αἶσθημα. Μερικοὶ δὲν τὸ βλέπουν αὐτὸ τὸ αἶσθημα, βλέπουν μόνον γλωσσικοὺς κανόνες, πὺ εἶναι ἡ ὕλική του μορφή. Ἐμεῖς χαιρόμαστε τὴν ἀρμονία τῶν ἤχων, ἐκείνοι διακρίνουν μόνον τοὺς ἀριθμοὺς τῶν παλμών, καὶ φαντάζονται ὅτι αὐτοὺς μετροῦμε κ' ἐμεῖς. Τὸ ἔχουν κ' ἐκείνοι στὸ βάθος τῆς ψυχῆς τὸ αἶσθημα τῆς ἀληθινῆς γλώσσας, ἀλλὰ εἶναι, ὅπως εἶτανε μιὰ φορὰ καὶ σ' ἐμᾶς, βαρὶα πλκωμένο ἀπ' τὴν ὕστερη ἀνατροφή. Ἡ μόρφωσή μας, μὲ τὴν ἰδέα πὺς κατὶ θὰ χτίσῃ, τὸ ἔθαψε κάτω

θε σκαλοπατί, συνταίριαζε μὲ τὴ ζουγραφία τοῦ χαλιῦ τὴ θέση τοῦ ποδιοῦ του, μετροῦσε, γύριζε πίσω, προχωροῦσε καὶ ἐκνάρχζε τὰριθμητικὰ του τὰ παρακάλια.

Σὰν μπῆκε στὸ σπουδαστήρι τοῦ κ. Μπλέκου, εἶδε ὁ Ἀντρέας ἓνα γεροντάκο πὺ μόλις τονὲ γνώρισε γιὰ συμμαθητὴ του, ἂν καὶ συνομιλητὸς σου. Ἄσπρα μὲλλιά μὲ λίγες μαύρες τρίχες· ἀσπρουδερὰ καὶ τὰ γενάκια του· κοντούτσικος. ἤσυχος, συλλογισμένος. Μιλοῦσε ἀγάλια γάλια, σιγαλά. Κάθησε ὁ Ἀντρέας ἀντίκρυ του κι' ἀμέσως παρατήρησε τὰ χέρια του· τὰ δάχτυλά του, στίς ἄκρες, καμμένα ξεφλουδιασμένα, σὰν ἀρχησιασμένα. Ὅταν τοῦ εἶπε τὰ ἱστορικὰ τῆς Κατινούλας μαζί μὲ τὰ παρατηρητὰ του, ὁ καλὸς ὁ ἄθρωςπος τοῦ ξήγησε μ' ἓνα κούνημα τοῦ κεφαλιῦ, πὺς ἔχι, τὰ βράδια θερμοκρασίες δὲ φέρνουνε, φέρνουνε, μὰ μικρότερες, πὺς γιὰ βέβαιον καὶ δὲ σου ἀναποδογυρίζουν ἔτσι τὸν ὀργανισμό σου, καὶ πρόστσε πὺς γιὰτί τάχα, στὴν κατάσταση τῆς Κατινούλας, ραδιογραφήματα καὶ μελετάδες; Δυναμώνοντας φρόνιμα τὸν ὀργανισμό, παλέβεις πὺ σίγουρα μὲ τὸ δεινὸ τοπικὸ νόσημα.

(ἀκολουθεῖ)

ἀπὸ σκρὸ πέτρες καὶ χῶματα, καὶ χρειάζονται κάποια εὐνοϊκὰ περιστατικὰ καὶ κάποια ἑσωτερικὴ προδιάθεση γιὰ νὰ νικήσῃ τὴν πίεση καὶ νὰ βγῆ στὸν αἶρα καὶ νὰ φροντώσῃ.

Περὶττὸ νὰ προσθέσουμε, ὅτι σ' ἓνα ἔργο τόσο δύσκολο καὶ τόσο μεγάλο εἶναι πολὺ φυσικὸ νὰ γίνουν καὶ λάθη, νὰ γραφοῦν καὶ πράγματα μέτρια, νὰ δημιουργηθοῦν καὶ ὅροι πὺ δὲν εἶναι προωρισμένοι νὰ ζήσουν. Καὶ εἶναι μιὰ χαρὰ νὰ βλέπῃ κανεὶς ἐκείνους πὺ δὲν ὑποψιάστηκαν ἀκόμη τὸν ὕψηλὸ ἐθνικὸ σκοπὸ τῆς δουλιᾶς αὐτῆς, πὺς κρούουν τὰ τύμπανα γιὰ κάθε μερικὴ ἀποτυχία, καὶ πὺς κλείουν τὰ μάτια στὴν κανονικὴ προέλαση πὺ κάνει, στὸ σύνολο, ἡ καινούργια ἰδέα μέσα στὴν πνευματικὴ μας ζωὴ.

Σημεῖο ἄλλως τε πολὺ χαρακτηριστικὸ γιὰ τὴ σημερινὴ θέση τοῦ ζητήματος εἶναι ὅτι ἡ συζήτηση ἔχει μεταφερθῆ στὰ σύνορά του, στίς τελευταῖες συνειπίεις. Κανένας δὲν τολμᾷ νὰ χτυπήσῃ τὸ κέντρο, τὴ γενικὴ ἀρχή. Εἶναι ἓνας τρόπος αὐτὸς γιὰ νὰ βρισκουμε εὐκολώτερα δίκαιο στὴ γνώμη τῶν ἀνιδεων. Ἀντὶ νὰ πιάσουμε τὸ ζήτημα ἀπ' τὴν ἀρχὴ τὸ πιάνουμε ἀπ' τὸ τέλος: Πὺς θὰ τὸ πῆτε αὐτὸ; Ἐκεῖνο πὺς: Ἀμὲ γιὰ κείνο τὸ ἄλλο ἔχετε ὄρον ἀντίστοιχο; Καὶ τοῦτο δῶ πὺς θὰ τὸ μεταπλάσετε;

Ἀρίνω πὺς γίνεται ἡ συζήτηση. Σχηματίζουν μιὰ ἰδέα δική τους γιὰ τὸ μεταπλάσμα, καὶ ἀπάνω στὸ δικὸ τους τὸ σκοπὸ τραγουδοῦν καὶ λένε: Ἀφοῦ τὸ δυστυχῆς ἔγινε δύστυχος, γιὰτί καὶ τὸ σαφῆς δὲν τὸ κάνετε σάφος; Καὶ τὴν εὐστροφία θὰ τὴν πῆτε ἀραγε πτροφία ἢ πὺς ἄλλοιῶς; θέλου με νὰ τὸ ξέρουμε κι' αὐτὸ πρὶν ἀποφασίσουμε.

Προσοχὴ μονάχα ἀπ' τὸ κέντρο! Βαθιά σιγὴ βασιλεύει ἐκεῖ. Ποτὲ δὲ θὰ γίνῃ λόγος γιὰ τὴν γαλῆν καὶ τὸν μῦν, γιὰ τὸ ὄν καὶ τὴν ἀλεκτορίδα, γιὰ τὸν χῆνα καὶ τὴν νῆσσαν, γιὰ τὸ κέων λυσσῶν ἔθρξε, γιὰ τὴν αἶξ, γιὰ τὴν ἀμνᾶς, γιὰ τὸν θῶς, γιὰ τὸν ὀδοῦς καὶ τὴν ρίς, γιὰ τὴν χεῖρ καὶ τὸν πούς, γιὰ τὴν ὀφρῆς καὶ τὴν ὀσφύς, ... καὶ γιὰ ὀλα τὰ ἄλλα στρεβλωτήρια τοῦ γλωσσικοῦ αἰσθήματος μικρῶν καὶ μεγάλων. Αὐτὰ εἶναι παρακατιανὰ ζητήματα. Τὸ σπουδαῖο εἶναι νὰ ἀποδείξουμε ὅτι ἡ «Ψυχάρειος διάλεκτος» δὲν εἶναι ἡ δημοτικὴ γλώσσα παρὰ εἶναι χιτικὸν ἰδίωμα, ἢ τὸ ἰδίωμα τοῦ Γαλατᾶ, ὅ,τι προτιμᾶτε. Σπουδαῖο εἶναι ὅτι ὁ Πάλλης ἔγραψε νέα διαθήκη, ἀντὶ νὰ γράψῃ καινούργια διαθήκη, καὶ μέρος πρῶτο ἀντὶ κομμάτι πρῶτο. Σπουδαῖο εἶναι ὅτι ὁ Παλαμᾶς γράφει εἰς ἀμείλικτον δημοτικὴν καὶ ὅτι τὰ ποιήματά του εἶναι δυσκονότητα. Σπουδαῖα εἶναι καὶ μεγάλα πολλὰ ἀκόμη τέτοια ζητήματα, πὺ ἀποδείχνουν πὺς φανερὰ ὅτι ἡ δημοτικὴ γλώσσα εἶναι οὐτοπία καὶ δὲν πρέπει νὰ γράφεται.

Τί νὰ εἶναι ἀραγε αὐτὴ ἡ «Ψυχάρειος διάλεκτος», πὺ μερικοὶ δὲν τὴν καταλαβαίνουν ἐδιότι, εἰς τὴν ἡλικίαν των δὲν δύνανται πλέον νὰ μάθωσι ξένην γλώσσαν; Ἐπειδὴ μὲ ποτὲ ὁ ἀναγνώστης μου νὰ μὴν ἔχη ἰδέα τοῦ ζητήματος, δὲ μὲ ἐπιτρέπεται νὰ κλείσω τὸ βιβλίον χωρὶς νὰ τὸν πληροφοροῦσω, ὅτι τὸ «χιτικὸν» αὐτὸ ἰδίωμα δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ ἀγνή ἑλληνικὴ δημοτικὴ γλώσσα, ὅπως μιλιέται στὰ μεγάλα κέντρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, μὲ βαθὺ ἑλληνικὸ αἶσθημα γραμμένη, μὲ πολλὴ σκέψη καὶ νοικοκυρῶσὴν διαλεγμένη μέσα στὴν κάποια ποικιλία τῶν τύπων πὺ παρουσιάζει, καθὼς ξέρουμε, ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς καθρεῦουσας ὄσα δὲ συμβιβάζονται μὲ τὸν ὀργανισμό της, καὶ πλουτισμένη βέβαια μὲ τὴν ἀπαραίτητη δημιουργία καινούργιων ὄρων. Μερικοὶ φρονοῦν ὅτι ὁ καθαρισμὸς εἶναι πέρα πολὺ αὐστηρὸς, καὶ ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἀφῆσουμε κάποιον πόρτα πὺ ἀνοιχτὴ στὴν ἐπίδραση

τῆς καθρεῦουσας. Ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα μπορεῖ νὰ σταθῇ λογικὴ συζήτηση. Ὅταν ὅμως ἀκούσετε ὅτι δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ δημοτικὴ γλώσσα καὶ ὅτι εἶναι γλώσσα ἀκατεσκευασμένη ἐν Παρισίοις, ἀπὸ κεί καὶ πέρα εἶναι περιττὴ κάθε προσπάθεια γιὰ συνεννόηση. Τέτοια λόγια εἶναι μόνον γιὰ νὰ τ' ἀκούῃ κανεὶς καὶ νὰ φιλοσοφῇ. Δείχνουν πὺς οἱ μεγάλες κοινωνικὲς μεταβολὲς ἔχουν τὴ δύναμη νὰ θολώνουν τὴν κρίση καὶ τὸ αἶσθημα ἀνθρώπων πὺ δὲν εἶναι ἀπὸ φυσικὸ τους καμωμένοι γιὰ γενναῖα πηδήματα.

Ἄλλως τε ἂς ὑποθέσουμε μιὰ στιγμὴ ὅτι ἡ «Ψυχάρειος διάλεκτος» δὲν εἶναι ἡ ἀληθινὴ δημοτικὴ. Τότε ἐν' ἀπ' τὰ δύο ἔπρεπε νὰ συμβαίῃ: Ἡ εἴστε ὀπαδὸς τῆς ἀληθινῆς δημοτικῆς, καὶ τότε νὰ γράψετε τὴν ἀληθινὴ δημοτικὴ γιὰ νὰ τὴν ἰδοῦν καὶ οἱ ἄλλοι ποῖα εἶναι, καὶ πρὸ πάντων γιὰ νὰ ἐργαστῆτε μὲ αὐτὴν γιὰ τὸ καλὸ τοῦ ἔθνους. Ἡ δὲ θέλετε οὔτε τὴν ἀληθινὴν δημοτικὴν, καὶ τότε γιὰτί δὲν πολεμᾶτε αὐτὴν τὴν ἴδια; ἀφοῦ εἶναι βέβαιον ὅτι, πέφτοντας αὐτὴ, θὰ κατακυλῆσῃ μαζί της καὶ ἡ Ψυχάρειος διάλεκτος. Ὅπου ἀποδείξαμε ὅτι ἡ «Ψυχάρειος διάλεκτος», γιὰ ἓναν πὺ εἶναι πιστὸς λάτρης τῆς ἀκραίφουρας καθρεῦουσας δὲν εἶναι ἄλλο πρὰ μιὰ πρόφαση γιὰ νὰ κρύβεται ἀπὸ πίσω.

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

Ο ΨΕΝ ΣΤΗ «ΝΕΑ ΣΚΗΝΗ»

Δὲ θὰ πασκίσουμε ἰδῶ νὰ κρίνουμε τὸ δρᾶμα τοῦ Ψεν. Ὁ τύπος τῆς Νόρας στὸ «Κουκλόσπιτον», εἶναι πὺς τύπος κλασσικὸς, ὅπως μποροῦμε νὰ χαρακτηρίσουμε καὶ γενικώτερη κλασσικὴ ἔλη τὴ δουλειὰ τοῦ μεγάλου δραματικοῦ τῆς Νορβηγίας. Θὰ πασκίσουμε μονάχα νὰ δείξουμε μὲ λίγα λόγια, ἐξαιτίας τῆς παράστασης τοῦ «Κουκλόσπιτον» ἀπὸ τὴ «Νέα Σκηνή», ποῖα ὀφέλεια μπορεῖ νὰ ἔχη σήμερα τὸ κοινὸ μας ἀπὸ τὸ ἀνέβασμα στὰ θεάτρα μας τέτοιων ἔργων.

Ὅλοι μολογοῦμε πὺς δὲν ὑπάρχει σὲ μᾶς ἓνα κάποιο γενικὸ γούστο, ἢ κι' ἂν ὑπάρχει, τὸ γούστο αὐτὸ βρίσκεται σὲ πολὺ χαμηλὸ σημεῖο. Ἄμα ρίξῃ κανεὶς μιὰ ματιὰ στὰ τρεχοῦμενα προγράμματα τῶ θεάτρω μας, θὰ νοιώσῃ ἀμέσως τὴ θλιβερὴ ἀλήθεια μας. Εἶναι ἀμόρφωτο τὸ κοινὸ μας — καὶ λέγοντας κοινὸ, ἐνοοῦμε πάντα μιὰ ἐκλεχτὴ τάχα τάξη τῆς κοινωνίας μας, τὴ μόνη δὲ πὺ συγκεντρώνεται στὰ διάφορα θεάτρα. Τῆς τέτοιας ἀμορφωσίας δὲν εἶναι εὐκολὸ νὰ βρεθῇ ἡ αἰτία. Ἴσως δὲν εἶναι αἰτία, μὰ αἰτίες, πὺς καμιά μέρα μπορεῖ νὰ τις ξεψαχίσουμε στίς στήλες τοῦ «Νουμά». Γιὰ τὴν ὄρα τὸ ἀναφισθήτητο εἶναι, πὺς οἱ διαφοροὶ θιασάρχες ἀκολουθώντας πιστὰ τὸ χαμηλὸ γούστο, συντελοῦνε σιγὰ σιγὰ στὸν ξεφυλισμὸ τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου.

Ἦστερα ἀπὸ μιὰ παράσταση ἐνός ἔργου τοῦ Ψεν, τὸ κοινὸ δὲ θὰ πᾶρ εὐχαριστημένο νὰ κοιμηθῇ. Ἡ τέτοια στενοχώρια μπορεῖ στοὺς περισσότερους νὰ τραθηχτῇ ὀς μακρὸς, καὶ τὸ τέτοιο μακρὸς θὰ φέρῃ τὴ σκέψη. Ἄν ἡ σκέψη δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ δουλέψῃ καὶ νὰ βαθύνη στὸ ἔργον τὴ γενικότητα, θὰ σταθῇ ὅμως ὁ στοχαστικὸς σὲ μιὰν ἀνώτερη ἀντίληψη, τεχνικώτερη, γιὰ τὴν ἐξωτερικὴ μορφή τοῦ ἔργου. Κι' αὐτὸ δὲν εἶναι λίγο. Γιὰτί μιὰ ἐπαναλήψη τῆς τέτοιας ἐσωτερικῆς ἐργασίας, θὰ φέρῃ τὴν ἐπιθυμία πρὸς τὸ τεχνικὸ, πρὸς τὸ ζωντανὸ, θὰ φέρῃ πὺ στερνὰ τὴ βαθύτερη προσοχὴ στίς λεπτομέρειες, στίς ἰδέες τοῦ συγγραφέα, πὺ ἄλλες θὰ δέχεται καὶ ἄλλες: θὰ ἀποκρούῃ. Ὅ ἀρχίσῃ τότε ἡ συζήτηση,